БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетинген

1951 август 24 ПЯТНИЦА № 167 (2341)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Областың тараа болгаш сиген шөлдеринде. (1 арын).

РСФСР-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне планын 1951 чылдың II кварталында күүселдезиниң түннелдериниң дугайында РСФСР-ниң Статистика Эргелелиниң дыннадыы (2 арын).

К. Онга. — Колхоз бүдүрүлгезинде (2 арын).

Делегейниң улустарының Совет Эвилелинге ынакшылы (2 арын).

В. Пуговкина. — Чаа өөредилге чылынга башкыларнын арифметика талазы-биле белеткелиниң дугайында (3 арын).

Н. Сердобов.—Башкыларның август чөвүлели (3 арын).

Тайбың болгаш улустарның ааскежии дээш демиселдиң калбак фронтузу (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Каадырларның марксисчи-ленинчи кижизидилгезин организастаар

Ленин — Сталинның партиязы бодунуң ажылынга марксизм-ленинизмниң шынчы болгаш күштүг теориязын удуртулга болдуруп ажылдап келген. Хамыктың мурнунда ол чаартыкчы, организакчы болгаш мобилизакчы теорияны шиңгээткениниң ачызында партия бодунуң мурнунга тургустунуп келген сорулгаларны чедишкиннии-биле шиитпирлеп келген болгаш шиитпирлеп турар. Ленинчи-сталинчы ол өөредигниң ачызында совет кижилериниң чүткүлдүг күш-ажылы болгаш маадырлыг чоруу чырытынган. Олар бистиң чуртувуска социализмни тургузуп, дайын сөөлүндеги беш чыл планын чедишкинниг күүседип, коммунизмче бурунгаар шимчээшкинни соксаал чокка үргүлчүлеп турар.

Партия революстуг теорияның шиитпирлиг ужур-дузазын көргүспүшаан, Маркс—Энгельс — Ленин — Сталинның улуг өөредии-биле каадырларны чепсеглээр дугайында сагыш-салыышкынын соксаал чокка чорудуп турар. Күрүне болгаш партия ажылдарының янзы-бүрү адырларында ажылдакчыларның политиктиг деңнели болгаш марксисчи-ленинчи медерелдии бедик болган тудум-на, оларның ажылдарының үре-түннели бедик болгаш боттуг көскү болур, а бир эвес политиктиг деңнели болгаш марксисчи-ленинчи медерели куду болур болза, олар ажылга үстүүшкүннерни болгаш бустуушкуннарны таварыштырып, дедир төрүтүне бээрлер деп эш Сталин бисти өөредип турар.

Партия каадырларының, совет интеллигенцияның идей-политиктиг кижизидилгези партияның ниити ажыл-херээ-биле холбашкан эң чугула үүл болур. Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестернин теоретиктиг белеткели оларның практиктиг ажылга большевикчи кижизидилгези-биле шуут холбашкан. Ажылдакчы бүрүзү партияның мурнунга бодунуң сорулгазын чедишкинниг күүседирин бодаар болза, күрүненің политиказын, ооң сорулгаларын билир ужурлуг.

Марксизм-ленинизмниң теориязын пропагандалаар талазы-биле эн-не чугула сорулгалар бистиң областың партия организацияларының мурнунда туруп турар. 1950—1951 өөредилге чылында областың партия организациязы партия чырыдыышкынының четкилериниң ажылдарынга чамдык эжижидилгелерни чеьдип алган. Бүгү-ле бөлүмнерге болгаш политшколаларга 450 пропагандистер ажылдап, олар кичээлдерге дыннакчыларның доктаамал киржилгезин болгаш идепкейлиин хандырганнар. Коммунистерниң өөредилгезин организастаар талазы-биле партияның Кызыл ооркомунуң ажылы экижээн. Эрткен чылын манаа партия чырыдыышкынының дыннакчыларының саны мурнунда чылдагызындан 40 хуу өскен.

Ынчалза-даа, идеологтуг кижизидилгениң ажылының бо талазынга улуг четпестерни партияның ооркому-даа, райкомнары болдуруп турганнар. Бөлүмнерниң болгаш политшколаларның дыннакчыларын четчелээрининң үезинде кижилерниң политиктиг болгаш ниити билиниң деңнелин эки өөренип көрбейн тургускулаан ужурунда, өөредилге үезинде дыннакчыларның кая-даа өөренмейн баарын болдуруп тургулаан. Пропагандистерни үргүлчү солуштуруп турган ужурунда Кызыл районга 4 политшколалардан өөредилге программазын чүгле 1 политшкола, Барыын-Хемчик районга 13 политшколалардан чүгле 5 политшкола доосканнар.

Чамдык районнарга пропагандистерниң методикалыг белеткелин болгаш идей-теоретиктиг белеткелин бедидериниң талазы-биле ажылдар чорутунмаан. Ооң түннелинде кичээлдер чавыс идейлиг деңнелге эртип, политиктиг өөредилгени практиктиг сорулгалар-биле холбаштырбайн тургулаан. Интеллигенция партия чырыдыышкынының четкизинче четче хаара тутунмаан. Марксисчи-ленинчи теорияны боттары өөренип турарларга чогуур дузаламчыны райкомнар болгаш эге организациялар көргүспээннер.

Партия-советтиң активчилериндеи боттарының политиктиг өөредилгезинге онза кызымакайын көргүскен, эки чедишкинниг болган эштер хөй. Чижээ, МВД эргелелинде коммунистер Гуляев, Жуков, областың саң килдизинде Юдин, областың профчөвүлелинде Терских, Тугаржап, ВКП(б)-ниң Чөөн-Хемчик райкомунуң секретари Дилгижек, Улуг-Хем райкомунуң секретари Шангыр-оол, Кызыл ооркомунуң партия, профэвилел болгаш комсомол организацияларының килдизинің эргелекчизи Киселёв болгаш оон-даа өскелер. Мооң-биле чергелешти бот-өөредилгеде турар хевирге санадып алгаш, херек кырында бодунуң идей-политиктиг деңнелин бедидер талазы-биле шуут ажылдавайн турар кижилериниң фактылары база бар.

Бөлүмнерниң болгаш политшколаларның кичээлдери хоорайларга октябрь 1-ден, көдээ черлерге октябрь 15-тен эгелээр. Маңаа партия организациялары белеткелдиң улуг ажылдарын чорудары — сонгаарладып болбас сорулга.

ВКП(б) обкомунуң бюрозунуң шиитпирин ёзугаар партия чырыдыышкынының дыннакчыларын четчелээри, пропагандистерни шилиири болгаш оларны партия райкомнарының бюроларынга бадылаары сентябрь 15-ке чедир доозулган турар ужурлуг. Партия чырыдыышкынының четкизинге дыннакчыларны таарыштыр тургузары оларның тустузу-биле партия эге организациялар ының секретарьлериниң, партбюро кежигүннериниң беседазы болган соонда ам шын хандыртынзр. Кижилериниң политиктиг билиниң чадазын болгаш оларның сонуургалын эки барымдаалап көрүп турган, кижи бүрүзүнүң өөренир черин баш бурунгаар тодаргайлаар херек.

Чаа өөредилге чылында бүгү райкомнарның болгаш ооркомчуд чаныга пропагандистерниң доктаамал ажылдаар семинарларын организастаар. Ай санында ол семинарларга марксизм-ленинизмниң айтырыгларынын, бүгү делегей байдалынын, чазактың болгаш партияның кол-кол шиитпирлериниң дугайында лекцияларны болгаш илеткелдерни кылып турар, а ол ышкаш пропаганда ажылдарының дуржулгаларын солуштурарын организастаар.

Каадырларның политиктиг кижизидилгезин экижидер дугайында сонуургал болза, марксизм-ленинизмниң теориязын бот-кичээл-биле өөренип турарларның ажылынга кичээнгей салырын шиитпирлии-биле негеп турар. Оларның кижи бүрүзү планныг болгаш доктаамал ажылдаан турарын хандырар, оларга шилиндек лекцияларны үргүлчү номчуур, консультацияларны организастаар ужурлуг.

Партия чырыдыышкынының четкизиниң чаа өөредилге чылынга белеткелин үлегерлиг организастаары Совет Тываның партия организациялар ының политиктиг чугула сорулгазы.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумундан

Татар АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы. РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазының оралакчызы **Галей Афзалетдинович Динмухаметовтуң** аар аараанының соонда 1951 чылдың август 20-де мөчээнинчи дугайын РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиуму ханы кажыдал-биле дыннадып тур.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиуму.

Тайбың камгалалының Совет Комитединде

Тайбың камгалалының Совет Комитединиң Президиуму тайбың камгалалының Совет Комитединиң пленумуи бо чылдың август 28-те Москвага чыылдырарын доктааткан. Пленумнуң хүн айтырынга моон дараазында айтырыглар кирер: 1. Беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга ат салыышкынын чыырының талазы-биле кампанияны ССРЭ-ге чорударының дугайы; 2. Тайбың талалакчыларының Бүгү-эвилел конференциязын чыылдырар дугайы.

(СЭТА).

Областың тараа болгаш сиген шөлдеринде

Колхозтарда серилиг шаңнар

Сүт-Хөл районнуң колхозчу тараачыннары бо чылын боттарының кызымакай күш-ажылы-биле могаршылаг чок ажылдап тургаш, колхозтарның ховуларында чаагай тараа ларны өстүрүп алганнар. Ол чаагай тараа ларны кыска хуусаа иштинде чидириг чок ажаап алыр болгаш күрүнеге тараа дужаар ажылды үлегерлиг чорудар дээш районнуң колхозчулары бедик көдүрлүүшкүннүг ажылдап турарлар.

Тарааны чогуур өйүнде ажаап алырынга болгаш тарааны өл-шыкка алыспазынга серилиг шаңнар тергиин чугула болур. Эрткен чылын районнуң колхозтарынга серилиг шаңнар чаңгыс-даа чок турган. Ам колхоз бүрүзү серилиг шаңнарны тудуп ап турар. «Сталинчы орук» колхоз серилиг дөрт шаңнарны тудуп алган болгаш ам тараа кургадыр черни кылып турар. Калинин аттыг колхоз серилиг ийи улуг шаңнарны кылып алган болгаш оларны долгандыр кажаалап алган. Жданов аттыг колхоз серилиг үш шаңнарны, Киров аттыг колхоз ийи шаңнарны, «Большевик» колхоз бир шаңны, Сталин аттыг колхоз үш шаңнарны кылып алган. Ам районнуң колхозтарында серилиг 15 шаңнар бар болуп турар.

Серилиг шаңнарны колхоз бүрүзүнге четчир санныы-биле кылыр чорук күрүнеге тараа дужаар ажылдың, тарааның өл-шык болур чоруундан саадаар таварылгаларны болдурбазының кол чүүл болур.

С. ОЛАКАЙ.

Областың районнарының күрүнеге тараа дужаалгазының, тараа кезилдезиниң болгаш мал чеми белеткелиниң медээлери

Тараа дужаалгазы
(август 20-де хуу-биле)

	Чыл планын күүсеткен	Беш хонуктуң оналгазын күүсеткен
Улуг-Хем	19,5	181,7
Чаа-Хөл	10,0	103,0
Тес-Хем	8,8	100,0
Чөөн-Хемчик	5,4	67,3
Барыын-Хемчик	4,6	27,2
Өвүр	3,7	62,5
Каа-Хем	3,4	38,8
Таңды	2,4	40,0
Кызыл	1,4	24,3
Эрзин	1,1	16,6
Бай-Тайга	0,9	2,3
Сүт-Хөл	0,7	11,1
Бии-Хем	0,4	1,9

Дүжүт ажаап алыышкыны
(август 20-де хуу-биле)

Районнар аттары	Ниити кескен тараа	Ооң иштинде колхозтар
Улуг-Хем	19,1	21,2
Тес-Хем	14,3	16,9
Кызыл	13,9	14,2
Эрзин	12,2	13,4
Чөөн-Хемчик	10,9	12,4
Чаа-Хөл	9,1	11,3
Каа-Хем	8,4	8,6
Сүт-Хөл	6,1	8,5
Таңды	3,7	3,7
Бии-Хем	3,6	3,6
Бай-Тайга	3,1	5,3
Барыын-Хемчик	2,8	3,6
Өвүр	2,5	7,9

Сиген кезилдези
(август 20-де хуу-биле)

Районнар аттары	Ниити белеткээн сиген	Ооң иштинде ниитиниң малынга	Салган сиос
Өвүр	230,8	94,5	—
Тожу	175,1	82,8	—
Чаа-Хөл	103,7	98,6	173,0
Бай-Тайга	92,2	45,8	—
Каа-Хем	82,1	78,9	82,8
Сүт-Хөл	76,1	97,8	110,0
Чөөн-Хемчик	70,8	67,8	91,1
Таңды	64,5	54,9	71,5
Улуг-Хем	60,5	75,4	108,1
Тес-Хем	52,4	60,1	77,5
Барыын-Хемчик	49,1	85,6	588,0
Кызыл	41,0	48,0	53,8
Тере-Хөл	35,8	36,5	—
Эрзин	35,5	59,7	32,0

Улуг-Хем районда Жданов аттыг колхоз тараа белеткелдериниң күрүне планын күүсеткен

Улуг-Хем районда Жданов аттыг көдээ ажыл-агый артели эш И. В. Сталинга чоруткан чагаага алган социалистиг хүлээлгезин күүсетпишаан, тараа белеткелдериниң күрүне планын хуусаа бетинде, август 21-де 106,7 хуу күүсеткен. Аъш-чемнин кол культуразы кызыл-тас белеткээриниң планы элээн ажыр күүсетинген. МТС-тиң ажылдан бергени дээш тывыскан счёттар талазы-биле күрүнеге тараа дужаалдазын колхоз үргүлчүлеп турар.

Артельдиң эр, херээжен колхозчулары дүжүт ажаап алыышкынын чидириг чокка дүрген доозар, үрезиниң, мал чеминиң болгаш ниитиниң өске-даа фондуларын урар, чурттал-га бажыңнарының, мал кажаалары-ның тудугларының планын доозар, малды чемнер-биле бүрүн хандырар дээш бүгү күжүн салып турар.

Жданов аттыг колхозтуң даргазы Т. КУК.

Партия эге организациязының секретари К. ИӨМ-ХУУРАК.

Колхозка воскресник

ЧАА-ХӨЛ. **(Телефон-биле).** Чаа-Хөл районнуң хөй-ниитизи колхозтарның дүжүт ажаап алыр болгаш күрүнеге тараа дужаар ажылдарын чогуур өйүнде бедик шынарлыг чорудар дугайында улуг кичээнгейни салып, колхозтарга бүгү-ле дузаламчыларны көргүзүп турар. Август 19-та, дыштаныр хүнде район төвүнүң ажылчын, албан хаакчыттары 22 кижи Сталин аттыг колхозка шеф ажылы чоруткан. Олар автомашина-биле колхозтуң күрүнеге дужаар 34 тонна тараазын сөөрткен болгаш боду чоруур комбайн-биле 6 тонна тарааны бастырган болгаш 6 мун сноптарны дажыглаан.

Ол хүнгү ажылга тараа сөөртүрүнге ажылдап турган эштер Алдын-оол, Токаш, Очур-оол, комбайнга ажылдап турган эштер Тако, Артунова болгаш сноп дажыглаарынга ажылдап турган эштер Опай, Бичиш, Дагба-Доржу, Сундуй олар кончуг эки ажылдааннар.

Воскресник организастыг болгаш бедик түннелдиг болуп эрткен.

Т. ОПУШТАЙ.

Тарааның чидириглерин болдурбас

ТУРАН. **(Телефон-биле).** Бии-Хем районнуң колхозтарында дүжүт ажаап алыышкынынче массалыы-биле кирип болурунуң бүгү эргелары бар. Ындыг турбужа, дүжүт ажаап алыышкынын ам үеде районда чүгле үш колхозтар («Красная звезда», «Победа» болгаш «Красный пахарь») дүлүктеп чорудуп турар. Ооң өске колхозтар боттарында бар машина, чепсек-хереклелдерин ажыглавайн, харын МТС-тиң комбайнарынче көрүп алган анаа олуруп турар чүүл бар.

«Победа» колхоз дүжүт ажаап алырынче киргенден бээр 15 хонук эртип турар хирезинде ажаап алган тараазы амдыгаа чедир 25 гектар ашпайн турар. Кочетов аттыг колхозта күш-ажылды кончуг багай организастап турар. Машинистер хүнде 2—3 чедир солчуп турар. Дүжүт ажаап ап турарының шынары кончуг куду. Тус-тус кижилерниң ажылының тодаргай планнарын кылып бербээн, чамдык кижилер боттарының хүнде кылыр ажылының нормазын безин билбес чоруктар бар. Тарааның чидирии улуг. Багай септеп кылган машиналар дыка хөй тараа ларны черге каап турар. Бир дербелчин метр черге-ле 15—20 тараа сыптары кестинмейн хевээр артып калыр болгаш 45—50 чедир мажактар чыъдып каап турар. Тараз кезилдезин шак ынчаар чорудар болза, колхоз гектар бүрүзүнден-не ийи центнер чедир тарааны черге каар апаар.

Колхоз баштаар черинин даргазы эш Козлов болгаш хову бригадири Логачев олар ол хире хөй тарааны черге каап тургаш чогум чүнү бодап турарларыл?

М. МАМОНОВ.

Комбайнның бүдүрүкчүлүг чоруун чеьдип алыр

Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыгда машина-трактор станциязы Белдир-Кежигде «Кызыл тук» көдээ ажыл-агый артелинге дүжүт ажаап алыышкынының үезинде комбайн-биле 150 гектар тараа кестирип бээр деп керээ чарган.

«Кызыл тук» колхоз тарааны кезип эгелей бергенде МТС-тиң бодунуң керээде аныткан хүлээлгезин күүседири-биле бир комбайнны колхозче чоруткан. Ук комбайнны дүжүт ажаап алыышкынында ажылдап турган колхозчулар улуг өөрүшкү-биле хүлээп алган.

Калбак-Чыраада 38 гектар кызыл-тас кезип турган шөлге келген «Коммунар» деп комбайн бир дугаар хүнде бичии-даа ажылдап шыдавайн аңаа хүнээн. Комбайнёр Саңмай-оол «бир чугула ээрилл утундурган тур» дээш МТС-че дедир чораан.

Ийи дугаар хүнде комбайн ажылдап киргеш, 5 метр черниң тараазын кескеш турупкан. Дыка-ла үр болганда комбайнёр «комбайн үрелген, бо хүн ажылдавас-тыр» деп харыылаан. Үш дугаар хүнде МТС-тиң улуг механиги эш Грудинин «Техпомощь» деп машиналыг келгеш, үрелген комбайнны хүнзедир кылгаш септеп каан. Хүннүң ортааныының ужурунда комбайн ол хүн база-ла ажылдаваан. Үш дугаар хүн шак ынчаар халаҗ эрткен.

Дөрт дугаар хүнде комбайн ажылдап кирипкен. Ынчалза-даа комбайн ол удаада база-ла чедишкин чок ажылдаан. Мурнунда чоруп эрткен 5 метр черинге 20 метрки немеп кааш комбайн база катап үрелген. Даартазында эш Грудинин база катап келгеш, ук комбайнны ылап ажылдап болур кылдыр септээн. Ол септелгениң соонда комбайн база-ла узун орук эртпээн. Бүдүн долганыг кылып четикпейн чораш-ла комбайн чаа үрелиишкинге таварышкан. Улуг механик Грудинин чоруй баарга, комбайнёр мурнукузу ышкаш комбайнны эдип чалап каан. Ол хевээр комбайн эки ажылдап шыдавайн турар.

МТС колхоз биле чарган керээзин ёзугаар «Кызыл тук» колхозка беш хонук иштинде ортумаа-биле 50 гектар черниң тараазын кестирип бээр турган, чүгле 50 килограмм тараа ны ажаап берген болгаш бодунуң комбайнының бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарын чеьдип ап шыдаваны тодаргай.

Комбайнның үрелип турарының чылдагааны болза, комбайнёрнуң билиниң кошкаанда. Комбайнёр Саңмай-оол ёзулуг комбайнёр эвес, а саваң хөпээннер кижи турганы билдингир. Комбайн-биле практик кырында ажылдап көрбээн, ону эки өөренип албаан Саңмай-оол ышкаш кижилерге чаа нарын техниканы хүлээдип бергеш, МТС-тиң дирекциязы аңаа чогуур дузаламчыны четпес көргүзүп турарындан комбайн үрелип турар.

Мынчангаш, комбайн-биле ажылдаарын кижи бүрүзүнге идегевейн, ону башкарар кижини эки өөреткеш, аңаа бүгү талалыг дузаламчыны көргүзүп, дүжүт ажаап алыышкынынга комбайнның бүдүрүкчүлүг ажылын МТС чеьдип алза чогуур.

Д. САРЫКАЙ.

Ажылдың темпизи кошкак

Дүжүттү кыска хуусаа иштинде чидириг чок ажаап алыры колхозтарның бо үеде бир дугааргы чергениң сорулгазы. Ындыг турбужа, Тес-Хем районнуң Берт-Дагда улгатыр катышкан Ленин аттыг колхоз ол чугула кампанияны кончуг багай чорудуп турар. Колхоз дүжүт ажаап алыышкынынга багай белеткелдиг кирген. Ооң хараазы-биле тараа кезер машиналар орта ажылдавас, кургуну-ладыр руктар хөй болуп турар. Хүнде 4 гектар тараа кезер норманы күүседип турар чаңгыс-даа машина чок. Колхозтуң ажыл аттарының дериг-хереклелдери чедишпес, ооң ужурунда тараа бастырар молотилкалар ажыглатынмайн турар. Самагалдай МТС-тиң ол колхозта барган комбайны сөөлгү үеде база ажылдавастаан.

Колхозчуларның ортузунда массалыг кижизидилге ажылдары чорувайн турар, ооң ужурунда хүн нормазын күүсетпейн турар колхозчулар хөй болуп турар. Мурзукай баштаан ийи дугаар бригада график планын үргүлчү күүсетпейн турар. Чамдык Серелдоо, Шыдырай дээн ышкаш чалгаа кижилер хүнде 500 сноп баглаар ужурлуг тургаш, чүгле 80—100 сноптар баглап турар. Тарааның чидириглериниге удур демисел чоруттпайн турар. Хол кадыырлары чедишпейн турар. Тараа дажыглаар 5 тергелериниң септелгезин чорутпааны-биле ол тергелер ажыглатынмайн турар.

Дүжүттү кыска хуусаа иштинде чидириг чок ажаап алыр болгаш күрүнеге тараа дужаар ажылды чогуур өйүнде күүседир төлээде, колхоз баштаар чери арткан хүннернин иштинде шиитпирлиг хемчеглер ап ажылдаары негетинип турар.

Д. САМДАН.

Мал чемин дүрген белеткээр

Таңды районнуң Элегесте «Победа» көдээ ажыл-агый артели мал чеми белеткээр ажылды кончуг сула болгаш организас чок чорудуп турар. Ук колхоз бо чылын 720 тонна сиген белеткеп алыр планын бо сөөлгү хүннерге чедир чүгле 46 хуу күүседип турар ийикпе азы 331 тонна сиген белеткеп алган.

Күш-ажылды кончуг багай организастаан. Сиген белеткелинде ажылдап турар колхозчулар одагга хонмас, үргүлчү аалдарынга барып хонар, ооң ужурунда ажылга эрте үнмес, дүште аалдарындан сонуг мурнуг, ийи-чаңгыстап кылаштажып келгеш, хүн чартында шалабула ажылдап каан база-ла аалдарынче чаңгылай бээр. Хову бригадири Седен боду безин бо аразында бригаданың ажылдап турар турлаанга чаңгыс-даа удаа хонуп көрбээн.

Колхоз баштаар чери болгаш ында партия эге организациязы колхозчуларның күш-ажылын чөп организастаар, мал чеми белеткээр ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер талазы-биле хемчеглер албайн турар. Колхозчуларның ортузунда партияның кижизидер ажылы чоруваайн турар. Ооң хараазы-биле ажылга организас чок, ажылдап турар кижилер боттарының кылып турар хүлээлгелиг ажылынга эзхарысалга чок болуп турарының ужурунда колхозтуң мал чеми белеткээр ажылы багай түннелди көргүзүп турар.

М. МИРЧИН.

Хожудап турар

Тес-Хем районнуң Берт-Дагда улгатыр катышкан Ленин аттыг колхоз мал ажылының талазы-биле районда эн-не улуг колхоз болуп турар. Ол колхозтуң малының одары районнуң бүгү девискээриниң барык хөй нуруузун эжелеп турар. Колхоз бо чылын мал чеминге 36.500 центнер сиген белеткеп алыр ужурлуг, ынчаарга август 15-ке чедир олар 25.100 центнер сиген белеткеп алган ийикпе азы планын чүгле 68 хуу күүседип турар. Моон алгаш көөрге колхоз баштаар чери мал чеми белеткээр ажылды кончуг харысалга чок чорудуп турар.

Райкүүском бодунуң хуралынга Ленин аттыг колхозтуң ниитилештирген малынга 1951—1952 чылдың кыжынынга удур четчир санныг чемни белеткээрин он хонук хуусаа иштинде хандырарын ол колхозтуң баштаар черинин даргазы эш Ензакка дааскан.

Н. НОРБУ.

РСФСР-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне планыныңыл 1951 чылдың II кварталында күүселдезиниң түннелдериниң дугайында

РСФСР-ниң Статистика Эргелелиниң ДЫҢНАДЫЫ

РСФСР-ниң республика болгаш чурт үлетпүрүнүң, көдээ ажыл-агыйының 1951 чылдың II кварталында хөгжүлдези база бараан саарылгазының калбарыышкыны дараазында саннар-биле характерлетинер:

I.

РСФСР-ниң республика болгаш чурт үлетпүрүнүң ниити продукциязын бүдүрүп үндүреринің квартал планы 103 хуу күүсетинген. Үлетпүрүнүң ниити продукциязын бүдүрүп үндүреринің планын РСФСР-ниң тус-тус министерстволары болгаш ведомстволары мынчаар күүсеткеннер:

	1951 чылдың II кварталының квартал планының күүсетинген хуузу
РСФСР-ниң Чурт үлетпүр Министерствозу	106
РСФСР-ниң Тудуг материалдар үлетпүрүнүң Министерствозу	103
РСФСР-ниң Ыяш ажыл-агый Министерствозу	99
РСФСР-ниң Чурҗугун одалга үлетпүрүнүң Министерствозу	112
РСФСР-ниң Чаик үлетпүр Министерствозу	101
РСФСР-ниң Аъш-чем үлетпүрүнүң Министерствозу	103
РСФСР-ниң Эът болгаш сүт үлетпүрүнүң Министерствозу	102
РСФСР-ниң Балык үлетпүрүнүң Министерствозу	95
РСФСР-ниң Автомобиль транспортунуң Министерствозунуң үлетпүр бүдүрүлгелери	104
РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында полиграфия үлетпүрүнүң, ном үндүрер черлериниң болгаш ном садыының хөрээниң талазы-биле эргелелдиң үлетпүр бүдүрүлгелери	104
РСФСР-ниң Кадык камгалал Министерствозунуң үлетпүр бүдүрүлгелери	108
РСФСР-ниң Тывыш кооперациязының Чөвүлели	106
РСФСР-ниң Ыяш-тывыш кооперациязының Чөвүлели	100,8
Бүгү-эвилелдиң инвалидтер кооперациязының эвилели	108

РСФСР-ниң республика болгаш чурт үлетпүрүнүң ниити продукциязы 1951 чылдың II кварталында 1950 чылдың II кварталынга бо дааргa 14 хуу өскен.

Республика болгаш чурт чагыргазының күрүне үлетпүрүнде ажылчыннарының күш-ажылының бүдүрүкчүлүү 1951 чылдың II кварталында 1950 чылдың II кварталынга удур 9 хуу өскен.

Үлетпүр продукциязының бот-өртээн чингедир талазы-биле 1951 чылдың II кварталында көрдүнген планы ажыр күүсетинген.

II.

Колхозтар, машинэ-трактор станциялары болгаш совхозтар часкы тарылганы чедишкиниг досканнар. Чазын тарыыр культураларның планы ажыр күүсетинген.

Четче эвес сан-биле алырга, РСФСР-ниң 1951 чылда тарытынган бүгү тарылга шөлдери эрткен чылдаазынга бодааргa 5 миллион гектар ажыг өскен, ынчаарга эң-не үнелиг аъш-чем культуразы—кызыл-тастың тарылга шөлдери база дыка өскен. Чигир свёклазының, тарымал тооруктун, конопляның болгаш өске-даа техниктиг культураларның хөй кезиниң тарылга шөлдери база өскен. Хөй чылда-даа, чаңгыс-даа үнер сигеннериниң, дазылында чемиштиг мал чемнериниң болгаш силос культураларының тарылга шөлдери дыка калбаган.

1951 чылдың чазыында РСФСР-ниң колхозтарынга садтарның, кат болгаш үзүм сыптарының чаа олуртуушкуннарын чоруткан болгаш оларның тарымал шөлдерин калбарткан.

III.

1951 чылдың II кварталында совет садыгның улам ыңайгы калбарыышкыны үргүлчүлээн. Чонга күрүне болгаш кооператив садының шугуму-биле 1950 чылдың II кварталынга бодааргa 14 хуу хөй бараанны саткан. Ынчаарга эътти, чагны, сүттү болгаш сүт продуктуларын, сырны, дагаа чуургаларын, ак чигирни, кондитер кылыгларын, хөвеҥ-саазындан кылган пөс-таавыларны, торгудан кылган пөс-таавыларны, трикотаж кылыгларны, эр, хөрээжен уктарны, мебельди, чадаг-тергелерни, патефоннарны, карман болгаш хол шактарын, даараныр машиналарны, чурук тырттар аппараттарны болгаш өске-даа бараннарны садыг үндүрери дыка өскен.

Колхозтар рынокторларынга көдээ ажыл-агый продуктуларын чонга садары 1951 чылдың II кварталында 1950 чылдың II кварталынга деңнээрге база дыка өскен.

РСФСР-ниң Статистика Эргелели.

КОЛХОЗ БҮДҮРҮЛГЕЗИНДЕ

Колхозта партия эге организациязының, ооң коммунистериниң кол ажыл-чорудулгазы болза, колхозту организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарынче угланган. Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде 22 коммунистерден туруп турар партия эге организациязы (секретари эш Аспан-оол) колхоз бүдүрүлгезиниң чугула айтырыгларын партия хуралдарынга чугаалажып шиитпирлеп турар.

Хамыктың мурнунда партия эге организациязының бюро кежигүннери тус-тус кылыр ажылын хуваажып ап турган. Чижээ, бюро кежигүнү коммунист эш Бегзи бижик өөредилгезин болгаш агрозоотехниктиг курстуң үш чыл өөредилгезин удуртуп, ол талазы-биле харыылап келген. Бюро кежигүнү эш Опай комсомол организациязының ажылын удуртуп, аңаа дузалажырын, эш Кенден хөрээженнер ортузунга ажыл организастаарын, эш Дамба-Хуурак ийи хову бригадаларын удуртуп турар.

Тус-тус бюро кежигүннери оларга дааскан ажылдарының түннелиг неделя санында парторганизацияның секретариге киирип турар. Ынчангаш партия эге организация секретари тус-тус участоктарда ажылдарның байдалын өөренип көргеш, чаа хемчеглер чорудуп турар.

Ниитиниң мал ажылында 7 коммунистер бар. Улуг чылгычы коммунист Ламажап 68 төрээн белерден 68 кулуннарны чидириг чокка өстүрүп доруктурган. Коммунист Дамба төрээн 150 баш хойдан 150 хураганнарны камгалап алган. Саанчы Намчал фермада 10 ажыг инек саар хүлээлгезин күүседип турар. Колхоз ниитиниң малын өстүрериниң чартык чыл планын күүсеткен. Чылгычылар 365 баш санныг чылгы өстүрер турган болза, херек кырында 418 баш санныг чылгы өстүрген, инектиң, шээр малдың баш сан талазы-биле өстүрер планын колхозчу шалыпчылар күүсеткен.

Тудуг бригадазы бо чылын ниитиниң малынга чаа 2 кажааны туткан, ол болза, 30 аът турар, база 600 баш шээр мал кирер кажаалардыр. Тудуг бригадазында 6 коммунистер бар. Тудутжулар 100 тонна тараа кирер бир складты туткан, 90 муң туйбуну бүдүрүп кылган, туйбу кылып турар Чолдак, Намчал, Дырын-оол олар бүдүрер ажыл нормазын 150 хуу күүседип турар.

Колхозчулар ниитиниң малынга 1404 тонна сиген белеткээр планын күүседип алган, олар 15 тонна силосту салыр тургаш, 18 тонна силос салган. Дүжүт ажлап алыышкынынче колхозчулар калбаа-биле кирген, дүжүттү чидириг чокка, дүрген ажаары дээш коммунистер бүгү колхозчу массаларны эвилелдээн.

К. ОНГА.

Шеми школазы чаа өөредилге чылынга белен

Школаны өөредилге чылынга чедишкинниг белеткеп алыр деп улуг сорулга салдынып келген. Чөөн-Хемчик районнуң Шеми сумузунда эге школа септелгезин дооскан. Уруглар чырык, делгем школага өөренип эгелээр.

Септекчи бызаңчылар чаа 7 столдар, 12 чаа оруннар, 5 парталар болгаш 5 скамейкаларны, 2 хаалганы немей кылып алган. Олар септезе чогуур 24 оруннар, 10 парталар, 4 самбыраны септеп дооскан.

Школа ажылчыннары Паскалдай, Кара-Хуна, Таня болгаш оон-даа өскелер коммунист эш Өпейниң удуртулгазы-биле школа септелгезинге күжениишкинниг ажылдап келген. Олар школаның бүгү класстарын, 8 өрээл интернатты, башкылар чурттаар 3 өрээл бажыңны болгаш хлеб быжырар черни, столоваяны штукатуралавышаан, чугайлаан болгаш оруннарны, парталарны, класс самбараларын, хаалгаларны, соңгаларны болгаш скамейкаларны шуптузун будуп дооскан. Ынчангаш школа белен болуп турар.

Х. АРАКЧАА.

Эки ажылдыг механик

Улуг-Хем районнуң культура бажыңындан эш И. Кукаринни Баян-Колда «ТАР 10 дугаар улуг хурал» колхозтуң колхозчуларынга кино көргүзери-биле тускай томуйлаан. Ол бодунга онаашкан ажылды эң үнелеп, колхозчуларга кино үндүрүп бээринге эки ажылдап турар. Ол чүгле суурда кино үндүрүп турар эвес, харын суур чоогунда Сталин аттыг колхозка болгаш өске-даа черлерге кино үндүрүп чоруп турар.

Кажан ол кино үндүрүп турда ооң аппарады бичии-даа тура дүшкенин кижи көрбес. Ол, эдилеп чорууру аппарадынга эң-не камныг.

Ол чүгле киноларны анаа-ла үндүрүп турар эвес, кинону үндүреринің мурнунда ооң кол утказын тайылбырлап берип турар. Ооң бир кезээ төнерге база-ла ында чүү болганын чугаалап турар. Орус дыл билбес көрүкчүлерге орус дыл билир эштерниң дузаламчызы-биле ол база тайылбыр ажылын чорудуп турар.

Эш Кукарин маңаа келгеш дыка хөй өөнүг болгаш аңаа киноларны чонга көргүскен. Эш Кукаринниң эптиг, ээлдек эки ажылын көрүкчүлер мактап турар болгаш ол чоннуң идегелин эки хандырып турар.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

КОЛХОЗ ТУДУЧУНДА

Мурнакчы тудугжуларның бирээзи

Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» колхозтуң бызаңчызы Дамбы-Сүрүн колхозтуң тудугларын кылыр талазы-биле кызымак ажылдап келген. Ол бызаңчы болза, кончуг кыска үе иштинде 6 чурттарга бажыңнарының хаалгаларын, соңгаларының рамаларын, колхоз конторазының дериг-херексели—2 стол, 10 сандай, 1 тумбочка чазап кылган.

Бызаңчы Дамбы-Сүрүн онаашкан ажыл нормазын хүн-бүрүде 150—175 хуу күүседип турган, ук бызаңчы колхоз сууруунда бүгү тудугларга шуптузунга киришкен. Бызаңчы болза, ам 8 чурттарга бажыңнарының хаалгаларын, ылаңгыя соңгаларының рамаларын удавас кылып доозар.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Эки ажылдыг бригада

Улуг-Хем районда «Кызыл тук» колхозтуң тудуг бригадазы (бригадири Хаа-Дамба) эки ажылдап турар.

Колхозчу тудугжулар сүт фермазында саар инектерге улуг кажааны, база бызаа кажаазын тудуп турар. Ол ышкаш колхоз школазының септелгезин кыска хуусаада кылып дооскан болгаш колхоз төвүнде чурттарга бажыңнарының тудуун шалыпкыны-биле чорудуп турар.

Тудугжулар Хаа-Дамба, Ажы-оол, Чондан, К. Доржу олар эң эки ажылдап, хүн-бүрүнүң ээлчеглеп нормазын ажыр күүседип турарлар. База эш Хеймер-оол инек болгаш бызаа кажааларының тудуунга хереглээр ыяш материалдарын кончуг дүрген сөөргүп дооскан.

Д. САРЫКАЙ.

Тууйбу кылыр звено багай ажылдап турар

Улуг-Хем районнуң Чаатыда Киров аттыг көдээ ажыл-агый артели 1950 чылдың чазынында тууйбу кылыр черни тургускан. Сөөлгү үеде ында звенонуң ажылы кончуг бакыраан.

Бо чылын ол звено 75 муң тууйбу бүдүрер планныг тургаш, бо үеге чедир 20 муңну безин чедир кылбаан. Хүнде бир кижи 600 тууйбу кагар планныг турда, ында ажылдап турар кижилер чүгле 100—200 тууйбуну арай деп кылып турар.

Ол звенода ажылдап турар колхозчулар, ооң удуртукчузу Аракчаадан эгелээш арагаже хандааннар. Арай деп кылдынгаа тууйбуларны бичии оолдар үреп турар, а өртетинмээн тууйбу эмгежок.

Ында ажылдап турар коммунист Сүрүнчап, Норжунмаа, Саар-оол олар үргүлчү арагалап, ажыл шагы үзүп турар.

Тууйбу кылыр чер колхозчу тудугга улуг рольди ойнар ужурлуг турында, ооң ажылын багай удуртуп, ында бар четпестерни көре тура колхоз баштаар чери болгаш партия организациязы кандыг-даа хемчег албайн турар.

Бо звенонуң ажылын доп-дораан экижидип, аңаа удуртулганы боттандырып чорудары колхозта партия организациязындан болгаш колхоз баштаар черден негетинер.

Ш. КАЛГАЖЫК.

Аныяк трактарист

Оюн Ариков бичезиндеи тура-ла трактор деп күчүлүг машинаның чолаачызы болур деп күзеп чораан. 1948 чылда часкы тарылгага ону прицепщик кылдыр томуйлаан. Ооң тракторист болур дээн күзели шак ынчаар чоорту боттаныл, прицепщикке кончуг дүрген мергежип, харын трактористериниң дузазы-биле күчүлүг машинаның бөдүүн чүүлдери-биле таныжып эгелээн.

1949 чылдың кыжынында Бай-Хаак МТС-инге трактористер курзун ажыткан. Ариков аңаа бир дугаарында-ла кирил алган. Айтып турган чүүлдерни кончуг кичээнгейлии-биле дыңнап, бодунуң бүгү күжүн өөредилгеже ол салган. Ооң өөредилгеге кызымакай чоруу-биле доозуп үнериниң шылгалдазын чүгле 4—5 демдектерге дужаган.

Эрткен чылдың часкы тарылгазынче «СХТЗ-НАТИ» деп трактору аныяк оол хүлээп алгаш, ховуже үнүпкен. Бодунуң теория кырынга өөренип эрткен чүүлдерин практика-биле эки холбаштырып, часкы тарылганы эки эртирген.

Эрткен кыжын МТС-тиң трактор-ремонт бригадазынга Ариков мурнакчыларның одуруунга туруп, трактор септээринге ол мергежээн.

Ам Ариков «Кызыл партизан» колхозтуң чайгы чер аңдарылгазында Белозеровтуң бригадазында эки ажылдап турар. Ол, хүн нормазын үргүлчү ажыр—140 хуу чедир күүседип, хүнде 8—9 гектар черни аңдарып турар. Ооң трактору бичии-даа тура дүшпес болгаш кывар, чаар материалдарны үргүлчү камнап ап турар. Тракторнуң пок-сак ремонтузун кылыр талазы-биле ол бригаданың мастери болуп турар.

Ынчангаш Оюн Ариков кыска үениң иштинде эң эки трактористерниң деңнелин чеҗип ап шыдаан.

Б. КАРА-ООЛ.

Делегейниң улустарының Совет Эвилелинге ынакшылы

Черд бөмбүрзээниң бүгү чурттарының чүс-чүс миллион бөдүүн кижилери улуг совет күрүнеже ынакшыл-биле болгаш идегел-биле көрүп турарлар.

Большевик партияның удуртулгазы-биле совет улус делегейде бир-ле дугаар социалистиг ниитилелди тургускан. Бистиң чурттуң ажылчы чоннары дарлалдан, эконом кризистеринден, ажыл-чок чоруктун болгаш ядарал-түрегделдиң хай-халаптарындан кезээ мөңгези-биле хосталган. Сөстүн, парлалганың, кижиниң, ажылчыннар, тараачыннар, интеллигенция организацияларының Совет Эвилелинде хостуу ышшак, ындыг хостуг чорук делегейниң чаңгыс-даа чуртунда чок.

Бүгү делегейниң улус массалары хостуг амыдыралдың дугайында, дарлакчылар чок амыдыралдың дугайында боттарының чүс-чүс чылдардагы эң эки идегелдериниң болгаш чүткүлдериниң боттаныышкынын коммунизмни тургузуп турар бистиң чуртувустан көрүп турарлар. **«Бистиң Советтериниң социалистиг республиказы бүгү-делегей социализминиң чырыткызы болуп, бүгү ажылчы массаларының мурнунга үлегер болуп быжыы-биле турар. Ында—шош-содаа, дайын, хан төгүүшкүнү, миллион-миллион кижилериниң өлүм-чидими... Мында — тайбыңның ёзулуг политиказы болгаш Советтериниң социалистиг республиказы»** деп Владимир Ильич Ленинниң чугаалааны соруктуг сөстер боттанган.

Бүгү чурттарның болгаш диптериниң улустары быжыг тайбың дээш, улустар аразының тайбың кадыажылдажылгазы дээш чаныш-сыныш чок демиселчини Совет Эвилелинден көрүп турарлар. Делегейниң даа дайынының кыпсыкчыларын чогум-на Совет Эвилели могаг-шылаг чок сойгалап илередип турар болгаш тайбыңның тугун долгандыр ак-сеткилдиг бүгү кижилерни чыып ап турар деп чүвени улустар билир. Тайбыңның болгаш айыыл чок чоруктун күчүлүг чөленгинжи болуп турар ССРЭ-же тайбыңга ынакшылдыг улустар идегел-биле көрүп турарлар. Олар улуг совет күрүнениң улустары-биле акы-дуңма найыралдың доңнашкан белдирин улам быжыдып турарлар. Капиталдың чурттарының болгаш миллион-миллион ажылчы чоннарынга, колониялың болгаш хамаарылгалыг чурттарның дарлаткан улустарынга Совет Эвилели болза, сорук киринишкинниң үнер дөзү болуп, капиталистиг кулданыышкындан хосталыр дээш демиселге үлегер болуп турар.

Делегейде бар бүгү-ле эң эки, мурнакчы үүлдер бистиң социалистиг Ада-чуртувусче чүткүп турар. Даштыкы төлээлериниң Совет Эвилелинге келиишкини чыл тулум-на көвүдеп турар. Ол дээрге, Барыын чүкте ажылчын аңгының хөгжүлдезинде бүдүн кезекти көргүзүп турар ажылчыннарның бистиң чуртувусче чүткүп, ону көрүксээн агымы-дыр деп эш Сталин ук кайгамчыктыг болуушкуну 1925 чылда-ла ынча деп адаан.

Бүгү делегейниң ажылчыннарының Совет Эвилелиниче чүткүлүнүң үндезинде оларның «... **бистиң чуртувуска чылыг болгаш күштүг, барык иениң ынакшылы ышкаш ынакшылы, бистиң партиявыстың шыныынга, шынарлыынга болгаш күчүзүнге оларның канчаар-даа аажок улуг, кызыгаар чок бүзүрели»** туруп турар деп эш Сталин айтып келген. Даштыкы чурттарның кезээ бистиң күрүневисти боттарының төрээн оглу деп санап турарлар «... **Ажылчын аңгы бистиң чуртувусче боттарының төлээлерин бистиң чуртувусту чүгле сонуургап көөр дээш чорудуп турар эвес, а бисте херек кандыг болуп турарыл, чүү кылдыныр турарыл деп чүвени көөр дээш чорудуп турар, чүге дээрге, олар боттарын бистериниң мында тургузуп турар бүгү чүүлдеривисти мораль талазы-биле харыылаар ужурлуг бис деп санап турарлар-дыр»** — деп эш Сталин чугаалаан.

Даштыкы ажылчыннарның бистиң чуртувусту кээп көөр чоруу дайын сөөлүндеги чылдарда уламна көвүдээн. Ол дээрге, совет күрүнениң бүгү делегейге ат-алдарының болгаш саалдарының үзүк чок өзүлдезиниң чидиг херечилели-дир.

Совет Эвилелиниң чазаа тайбыңның политиказын хажык чокка чорутпушаан, тайбын дээш демисежип турар совет кижилериниң күжениишкиннерин өске чурттарның улустарының күжениишкиннери-биле катыштырарынга бүгү талабиле идиг болуп турар. Совет чазак кандыг-даа чурттуң тайбың талазы-биле төлээлерин хүндүлүү-биле хүлээп ап, совет кижилериниң өске чурттарның улустары-биле аралажып-харылзажырынга бүгү талабиле дем кадып турар.

Улустарның хостуу-биле аралажып-харылзажырын кара-өжегээр моондактап турар АКШ-тың, Англияның болгаш өске-даа империалистиг күрүнелериниң чазактары мыңнай сыр өске политиканы чорудуп турарлар. Ооң тодаргай херечизи болза—аныяктарның болгаш студентилериниң Берлинде үш дугаар Бүгү-делегей фестивалиниң төлээлери—оолдар болгаш кыстарга удур Американың, Англияның, Барыын Германиянын эрге-чагыргаларының чорудуп турар полицейжи шаажылалдары дыр. Совет культураның ажылдакчыларының, Совет Эвилелиниң хөй-ниити, эртем болгаш өске-даа организацияларының төлээлекчилериниң АКШ-ка болгаш Англияга баарының чөпшээрелдерин америк болгаш англи эрге-чагыргаларның бербейн келгениниң хөй санныг фактылары база хөйге билдингир.

Совет Эвилелинге кээп турар даштыкы төлээлер Совет Эвилелиниң чазааның, совет хөй-ниити организацияларның болгаш бүгү совет кижилериниң талазындан бүгү таланың дузаламчызын болгаш деткимчезин ап турар. ССРЭ-ге кээп чораан даштыкы төлээлериниң бүгү киржикчилери совет кижилериниң оларны кичээнгейлии-биле болгаш найыралдыы-биле уткуп хүлээп ап турарын билирлер.

Улус демократиязычың чурттарының, Кыдат улус республиканың ажылчы чоннары тайбыңны камгалаарының болгаш чаа амыдыралды тургузарының хөрээнге совет улустуң акы-дуңма дузаламчызын онза улуу-биле көрүп, билип турарлар. Кыдат-совет найырал ниитилелиниң төлээлериниң кежигүннери ССРЭ-ден ээп чана бергеш, мынча деп медеглээннер: «Кыдат улус ёзулуг интернационализмни совет улустардан өөренир ужурлуг. Совет Эвилелиниң улустарының Кыдаттың улустарынга изиг ынакшылы, сагыш-човаашкыны болгаш дузазы Ленин—Сталинның өөредии-биле болгаш Совет Эвилелиниң тайбың политиказы-биле үзүлбес холбашкан-дыр деп чүвени төлээлериниң кежигүннери ылап билгеннер».

Бүгү совет кижилериниң тайбының хөрээнге ханызы-биле бердингени, чаа дайынның айыылынга удур, быжыг тайбың дээш, улустар аразынга найыралды быжыглаары дээш демисежиринге оларның чаныш-сыныш чок шиитпирлии даштыкы төлээлериниң киржикчилеринге кезээ мөңгези-биле утунмас болуп артып турар. Американ профэвилелиниң бо чылдың июльде Совет Эвилелинге кээп чораан төлээлериниң кежигүннери чоокта чаа Нью-Йоркка парлап үндүрген боттарының илеткелинге мынча деп бижээннер: «Бис, каяа-даа чорааш, совет улустарның американ улустар-биле найыралдажыр дээн канчаар-даа аажок улуг күзелин көрген бис».

Даштыкы чурттарның ажылчыннарының төлээлери совет кижилериниң амыдыралының бедик деңнелин чаңгыс эп-сеткил-биле демдеглеп турарлар. «Совет Эвилелинде ажылчыннар эки чурттап турар-дыр. Оларның идик-хеви-даа, аъш-чеми-даа, бажың-балгаттары-даа эки-дир»—деп, американ профэвилелиниң төлээлериниң кежигүннери демдеглээннер.

Англи-совет найырал ниитилелиниң, «Шотландич—ССРЭ» деп ниитилелдиң болгаш ССРЭ-биле культура харылзаазының англи ниитилелиниң катышкан англи төлээлериниң кежигүннери совет улустуң моральдыг болгаш культурлуг деп-шилгезин магаданнар. «Культурлуг хөгжүлденің силерде тывыстынган аргаларын болгаш силерниң чуртуңарның амыдыралында культураның ээлеп турары бирги чергениң ролюн бис мыңнай-ла магадыдывыс. Ол дээрге, шуут-ла онза болуушкун-дур. Театр, музыка, уран-чүүл болгаш архитектура чоннуң амыдыралы-биле тудуш-тур....» деп, ук англи төлээлериниң кежигүннери Москвага болган парлалга конференциязынга ынчал медеглээннер.

Даштыкы чурттарның улустарының төлээлери Совет Эвилелинге чоруп чорааш, чаа, социалистиг ниитилелди, социализмниң капиталызмниң мурнунга хемчээп четпинмес артык шынарларын боттарының караа-биле көрүп турарлар. Империализмниң лейборисчи болгаш өске-даа барын-социалисчи чалчаларының «демократтыг социализм» дээр чүвезиниң дугайында бүгү хоозун чугаалары ажылчын аңгыны мегелээр, өлүп бар чыдар капиталистиг тургузугну камгалаар, ажылчын аңгының капитализм-биле демнесежирин болдурбас сорулганы салып турар-дыр дээрзинге бүзүрелди даштыкы төлээрлер ап турарлар.

ССРЭ-ге чоруп чораан даштыкы төлээлериниң медеглелдери делегейниң бүгү чурттарының ажыл-ишчи миллион-миллион кижилериниң күзел-бодалын илередип турар. Дайын кыпсыкчылары болгаш оларның социалисчи чалчалары улус массаларны хоп-меге-биле будаар. Совет Эвилелин хоптап-нүүлдээр деп чеже-даа ораладаса, оларның ол кара-сагыштыг бодалдары бүрүнү-биле буурап турар. Даштыкы чурттарның ажылчыннары, тараачыннары, ак-сеткилдиг өске-даа бүгү кижилер Совет Эвилелиниң чедишкиннеринге изиг байыр чедирип, ол чедишкиннерге өөрүп турарлар.

Тайбынга ынакшылдыг улустарның найыралы, дайын кыпсыкчыларынга удур, тайбың дээш демиселге оларның чаңгыс эви — империалистиг агрессорларның оруунда ажыпэртинмес моондак. Хосталгага ынакшылдыг улустарның найыралын, тайбыңны, демократияны болгаш социализмниң лагериниң күштериниң чаңгыс-эвин быжыглаары—бүгү чурттарының ыдыктыг хүлээлгези.

Ленин — Сталинның партиязынга удуртурган Совет Эвилелиниң улустары бүгү делегейниң ажылчы чоннарының мурнунга боттарының интернационалчы хүлээлгезин ханызы-биле медереп билип турарлар. Мурнакчы, бурунгаар дешилгелиг кижи-төрелгеннің авангардызында чоруп орар боттарының социалистиг Төрээн чуртунуң күчүзүн могаг-шылаг чок быжыглаар деп олар кадыг шиитпирлиг. Совет Эвилелиниң алдарлыг үлегер-чижээ бүгү чурттарның улус массаларын тайбың дээш, демократия болгаш социализм дээш демиселче сорук киирип турар.

(«Правданың» мурнуку үүлү).

Чаа өөредилге чылынга башкыларның арифметика талазы-биле белеткелиниң дугайында

Өөреникчилериң арифметика талазы-биле, ылаңгыя бодалгаларны бодаар талазы-биле билиниң чавызының бир кол чылдагааны болза, бистиң школаларывыстың дыка хөй башкыларының арифметиканы болгаш ону башкылаарының методиказын ханызы-биле чедир билбейн турарында болуп турар.

1—4 класстарның арифметика башкыларының билиинде эн-не кошкак черлер арифметиканың дараазында мындыг кезектеринге хамааржыр:

1. Арифметиктиг кылыгларның шынарлары болгаш бодалгалар бодаарынга оларның практиктиг дузазы.
2. Хөй оранныг саннарны көвүдедири болгаш үлээри.
3. Бодалгаларны бодаары.

Боттары ам-даа ортумак эртем чок, ынчалза-даа кыска хуусаалыг белеткелдиң соонда, школаларга башкылаары-биле чорутургулаан болгаш үстүнде айтынган кезектерге хамааржыр дыка хөй айтырыгларны ханызы-биле тайылбырлап билбес башкылар бистиң областың школаларында ам-даа дыка хөй.

Арифметиканың үстүнде көргүстүнген кезектери болза башкы бүрүзүнүң быжыы-биле шингээдип алган-турар ужурлуг үүлдериниң үгле чамдыызы-дыр. Бир эвес арифметика башкызы кижи ук эртемни, ылаңгыя ооң үстүнде үүлдерин тергиин эки шингээдип албас болза, арифметиканы башкылаарының талазы-биле кандыг-даа эки түңнелдерни ол чеьдип ап шыдавас. Ынчангаш, ооң үүнүп кээр түңнел болза мындыг: школаларга арифметика башкылаарын экижидер дизе, үүнүң-даа мурнунда, башкы кижи боду ук эртемниң болгаш ооң методиказының талазы-биле бодунуң билиин үргүлчү бедидери эргежок чугула. Ону чеьдип алырда, арифметика башкыларының боттарының билиин боду бедидериниң ажылын организастаар херек. Ынчаарга ук ажылды мынчаар организастап болур: арифметика талазы-биле болгаш ооң методиказының талазы-биле бодунуң билиин бедидерин күзээр башкы бүрүзү ол дугайында чогуур литературадан тып алгаш, ону боду тускай азы чаңгыс шоклада ажылдап турар өске өөрү-биле кады өөренир херек. Ук ажыл талазы-биле башкыга тодаргай удуртулганы болгаш тодаргай дузаны башкыларның методиктиг катыжыышкыннарының, педкабинеттернин, школалар инспекторларының талазындан бээр. Башкыларның методиктиг катыжыышкыны бодунуң хүрээлеңинден эн эки белеткелдиг бир башкыны арифметика болгаш ооң методиказының талазы-биле тускай кичээлдер чорудуп, боттарының билиин бедидип турар башкыларга доктаамал удуртукчу кылдыр үндүрүп бээр. Ынчаарга ол ажылга ортумак школаларның математика башкыларын киириштирер болза харын улам эки болур.

Башкыларның методиктиг катыжыышкынының баштайгы хуралынга арифметика болгаш ооң методиказының талазы-биле билиин бедидип турар башкыларның тускай ажылының планын чогаадып тургускаш, тускай удуртукчу-биле оларның кажан кады кичээлдээриниң үезин айыткаш, ук башкыларга дараазында кичээлге чедир тускай онаалганы бээр херек.

Удуртукчу кижи чогуур илеткелди кылыр болгаш канчаар ажылдаза эки, онза кичээнгейни кайнаар углаарыл, кандыг-кандыг практиктиг ажылдарны (чижектерни болгаш бодалгаларны) кылырыл деп үвениң дугайында эргежок чугула тайылбырларны арифметика талазы-биле билиин бедидип турар башкыларга бээр.

Дараазында кичээлдерге башкылар боттары кандыг-кандыг ажылдарны тускай кылганы, кандыг-кандыг бергелерге таварышканын чугаалаар, ук бергелерни башкылар боттары удуртукчуның дузазы-биле ол орта-ла шиитпирлээр болгаш удуртукчуның айтыышкыны-биле дүүштүр чаа онаалгаларны алырлар.

Башкыларның методиктиг катыжыышкынының чанында билиин боду тускай бедидип турар башкыларның ажылын районнарның педкабинеттери шуут дорт удуртур хүлээлгелуг. Ол удуртулганы башкыларның методиктиг катыжыышкынының ангылап үндүрген удуртукчуларының семинарларын чорудары-биле ийикпе, азы оларга консультациялар бээри-биле хандырып болур. Арифметика башкыларының билиин бедидер ажылды бо өөредилге чылында диргизип чорудар төлээде, районнарның улус өөредилге килдистери үстүнде эртемниң болгаш ооң методиказының талазы-биле кошкак башкыларны амдан эгелеп илередип, оларның боттары-биле тускай ажылдап эгелээрин дүргедедири чугула.

Арифметика башкыларының боттары-биле ыяавыла ажылдаан турарын, бердинген бүгү онаалгаларны оларның ак-сеткилдиг күүседирин ыяавыла чеьдип алыр херек.

В. ПУГОВКИНА,
башкылар билиин бедидер институттуң методистказы.

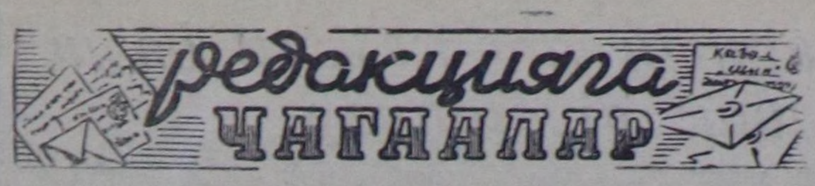

Аалчыларның хомудалы

Кызыл хоорайда чаа гостиница тургустунганы кижилерге кончуг өөрүнчүг. Ында ажылдакчылар аңаа келген аалчыларга болур чогуур аргалар-биле ээлдек болуп, кижилерни культурлуг сеткил-биле таарымчалыг хүлээп ап, база оларның күзелин эки хандыргаш чорудуп турар болза, ооң-даа артык өөрүнчүг болур ийик. Гостиница ажылдакчыларының эвин эртир каржы болгаш культур чок чоруунуң дугайында хомудалдар аңаа чурттап тургаш барган аалчыларда хөй болуп турар.

Бо чылдың август 15-те, дүне 23 шак 30 минута турда, аңаа областың эң ырак району Өвүрден бир элээн улгады берген уруглуг улуг назылыг кижи келген. Ол болза, дыштаныр хонар өрээл бээрин дежурныйдан чөптүү-биле дилээн. «Сенээ хамаан чок, харын өске кижилерге бээр өрээл чок тур! Күзээр болзунза, шала кырындан чыъдып ал, а хоржок болза, үүп чоруй бар!» деп, кижи шыдажыр аргажок каржы байдалдыг харыны ол кижи алган. Ынчалза-даа, ол кижи далаш чок байдал-биле чөптүг дилегни аңаа база катап бүзүреткен. Ынчангаш арай-боорда аңаа хонар аргалыг болган.

Ооң соонда 30 минута хире болганда гостиницаның № 2 өрээлиниң 3 дугаар орунга чурттап турган МГБ ажылдакчызы бир кижини олла дежурный келгеш эң-не доңгун байдал-биле каржы хол дээп отурган: «Сен мында үүге чыдыр сен, бо болза арыг-силиг орун үүе, а сен чанында бо хирлиг орунга чыдар ужурлуг сен» деп алгырып турган.

Шынында ол кижиниң садып алгаш 2 хонук чурттаан орну ол, а ол кижини өске хирлиг орунга чыдарын албадап турар ужурун кижи чер-ле кайгаар. Харын-даа аалчыларның хонуп турар оруннарының хирлени берген ак чоорганнарын арыг ак чоорганнар-биле солуп бээр ужурлуг.

Гостиницаның ишти хирлиг, класпар хөй. Сыртыктар анаа-ла калбак кидистер дег болу берген. Гостиница чуруму барымдалаан негелделер хандыртынмайн турар.

Ниитиниң культурлуг албан черлеринге шак мындыг кижилерни тургуспазын база гостиницаның ниити ажылын экижидерин хамаарышкан черлер боттандырза чогуур.

С. СЕРЕНИН.

Харылзаа ажылын экижидер

Көдээ черлер-биле район төвүнүң харылзажырынга телефон харылзаазы улуг рольдиг. Ындыг гурбужа, Бай-Тайга районнуң көдээ черлер-биле харылзажырының үүгле үш точказы бар. А ол черлер район-биле дүрген харылзажырынга эки эвес ажылдап турар. Чижээ часкы тарылганың изиг-түлүк үезинде район-биле дүрген харылзажырынга улуг шаптыктар бар турган. Кандыг-бир ажыл дугайында, азы медээлер бээр дээнде 20—30 километр черлерге тускай аттыг кижилер районче шаап турар. Шуй сумунуң телефону шагдан бээр ажылдавастаан.

Үүгле көдээ черлер-биле телефон харылзаазы багай эвес, харын суурда телефон харылзаазы кончуг багай. Ооң хараазы-биле кабинеттер аразынга, конторалар аразынга маңнажыр, ажыл кылганнарга шаптык болур чоруктар хөй.

Районнуң харылзаа конторазының телефонистеринде четпестер бар. Чугаалажыр дээш телефон долгаан кижилер 2—3 удаа долгаар ужурга таваржыр ийикпе, ол дугайында четпестерни чугаалаарга хөректеп кааптар болгаш шуут улап бербес үүлдер бар.

Харылзаа конторазының начальниги эш Глухов бар четпестерни чок кылып, көдээ черлер-биле харылзаа ажылын экижидеринче кандыг-даа хемчег албайн турар.

Ам дүүгүт ажаап алыышкынының кампаниязының үезинде харылзаа ажылын доп-дораан экижидип, көдээ черлер-биле телефон харылзаазын экижидери чугула. Бо дугайында районнуң удуртур органнары болгаш районнуң харылзаа конторазы дарый хемчег алыр болза эки.

М. СЮР-ООЛ.

Чалаатычыларның культурлуг негелдезин хандырар

Өвүр районнуң Чалааты сумузу районда ырак суму болур. Ындыгдаа болза, ол сумуга чедир орук берге эвес. Сумунуң чону чогуур хереглелдиң бараннары-биле-даа бүрүн хандыртынып турар. А чогум үүү четпейн турарыл? Ол сумунуң ажылчы чону кино көрбээнден бээр 5 чыл ажып турар. Олче кино чорудуп бээр дугайында чоннуң негелдехомудалдары-даа эмгежок. Оларның чаңгызын-даа мынчага чедир хандырбаан.

Чалаатычыларның культурлуг негелдезин хандырып, ол-че кино-чуруктарны үргүлчү чорудуп берип турары чогуур черлерден дарый негетинер.

М. ҮҮЛДҮМ.

Тайбыңның Пактызын чарар дугайында кыйгырыгның адаанга ат салыышкыннарының чыылдазының чорудулгазының дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Төвүлелиниң дыңнадыы

ПРАГА. Август 14-те Тайбыңның Бүгү-делегей Төвүлелиниң информас албаныың чери мооң адаанда кыйгырыгны чарлаан: ында чугаалап турары болза:

1951 чылдың февраль 21—26 хүннерде Берлинге болган хуралга Тайбыңның Бүгү-делегей Төвүлелиниден чарлаан беш улуг күрүнелериң аразынга Тайбыңның Пактызын чарары дээш бүгү-делегей кампаниязы хүннүң-не күштелип турар. 48 чурттарга чыгдынган ат салыышкыннарының ниити саны бо чылдың июль 13-ке чедир 328.841.398 болган, амгы үеде 430.870.591 болган.

Тайбыңның Бүгү-делегей Төвүлелиниң секретариадынга амдыгаа чедир мооң адаанда тускай медээлер кирген:

Албания—865.885 (кампания доозулган), Алжир—50 муң, Аргентина—500 муң, Австралия—25 муң, Бельгия—218 муң, Бразилия—450 муң, Болгария—5.627 муң (кампания доозулган), Бирма—100 муң, Коста-Рика—20 муң, Кипр—87.256, Чехословакия — 9.020.522 (кампания доозулган), Кыдат улус республика—343.807.541 (кампания доозулган), Дания—106 муң, Финляндия—450 муң, Франция—5.584 муң, Гватемала—56.260, Голландия—243.405, Чили —500 муң, Индонезия—431 муң, Ирак—12 муң, Иран—1.500 муң, Италия—10 миллион, Япония—2 миллион, Канада — 270 муң, Колумбия—10 муң, Корея—7.047.821, Куба—6.123.300, Ливан—106 муң, Венгрия—7.148 муң (кампания доозулган), Мексика—45 муң, Моол арат республика — 633.877, Перу — 6.578, Польша—18.053 муң (кампания доозулган), Португалия 32 муң, Пуэрто-Рико—20 муң, Австрия—764 муң, Румыния—11.060.141, Сиам — 13.182 Сирия—90 муң, Испания—200 муң, Швеция—205 муң, Швейцария—32378, Тунис—100 муң, Уругвай — 110.450, Великобритания—500 муң, Вьетнам — 1.646 муң, Трансиорлания—11 муң, Германияны катап боочепсеглээринге удур улустуң сайаланалын айтырын чыырының талазыбиле Германияның демократтыг республиказынга чыгдынган 13.034.477 ат салыышкыннарын бо даңзыже киирбээн.

Тайбыңның Бүгү-делегей Төвүлелиниң кыйгырыының адаанга ат салыышкыннарының чыылдазынга канчаар-даа аажок улуг чедишкиннерлиг болган, тайбыңның чамдык талалакчыларының ажыл-чорудулгазын дыңнадыгда база чугаалап турар.

(СЭТА).

ЧАА КЫДАТТА КАДЫК КАМГАЛАЛЫ

ПЕКИН. Чаа Кыдатта чоннуң кадык-камгалалы Улустуң төп чазааның күжениишкиннериниң ачызында көстүп көрбээн хөгжүлде туруп турар.

Чазак чоннуң кадык-камгалалынга хөй-хөй акша-хөреңгилерни үндүрүп берген. Ам үеде чуртта ниити эмнелгелериң саны, гоминданчы тергииделдиң үезинде турганынга бодаарга, ийи чартык катаптан ажыг өскен. Кыдаттың бүгү уездилериниң 80 ажыг хуузу эмнелгелерлиг болгаш санитар черлерлиг.

Халдавырлыг аарыгларны болдурбас сорулга-биле эрткен чылын 60800 муң тарыышкынны кылган.

Холера-биле аарый бээр чорук бүгү- чуртка 1950 чылда чаңгыс-даа болбаан. Чума-биле демисел талазыбиле канчаар-даа аажок улуг ажыл чорутунган. Ук аарыгдан аарыыр чорук ам кончуг ховартай берген.

Эмин эртир антисанитарлыг байдалга туруп турган эрги бугаларны аштап-арыглаары дээн ышкаш ындыг хемчеглер эмидемиялар-биле демисежир херекке улуг рольду ойнаан.

Иениң болгаш чаш төлдүң камгалалынга Улустуң төп чазаа улуг кичээнгейни салып турар. Шаанда шагда Кыдатка чаш уругларның 40 чедир хуузу божуушкун үезинде өлүп турган. Ол хуу ам үеде канчаар-даа аажок кызырылган. Бүгү чуртта бичии уругларның 20 муң хире ялплери ажытынган, ол дээрге, гоминданчы ёзу-чурумнуң үезинде турганынга бодаарга, 14 катап хөй-дүр.

Ажылчыннарның күш-ажылын болгаш кадыын камгалаар талазыбиле улуг өскерилгелер болгулаан. Кайда-даа социал страхованиеннің системазы тургустунуп, ажылчыннарның санаторийлери болгаш дыштанылга бажыңнары организастатынып турар. Үүгле Соңгу-Чөөн Кыдатка 1950 чылда дыштанылганың 24 бажыңнары ажылдап турган. Ам үеде оларның саны үзүк чок көвүдеп турар.

Школачыларның кадыын камгалаарынга база улуг кичээнгей салдынып турар. Школаларның арыгшевер байдалы үргүлчүнүң хыналдазында. Школаларда күш-культура кичээлдерин база тургускулаан. Каникулдар үезинде чамдык школачылар лагерьлерге барып дыштанып апарган.

1950 чылда Кыдаттың медицина институттарынга, гоминданчы ёзучурумнуң үезинге бодаарга, беш катап хөй студентилер хүлээп алдыган.

(СЭТА).

Башкыларның август чөвүлели

Августуң 25-тен 29-ка чедир үениң иштинде областың бүгү районнарынга башкыларның чөвүлел хуралдары болуп эртер. Ол чөвүлел хуралдарга үүгле бүгү башкыларның келирин эвес, харын база интернаттар эргелекчилериниң, кижизидикчилериниң болгаш пионер вожатыйларының келирин хандырар ужурлуг. Школаларның ажылын экижидериниң херээнге башкыларның август чөвүлел хуралдарының ужур-дузазы кончуг улуг. Ам келир өөредилге чылында школаларның мурнунда кандыг-кандыг соругалар туруп турарын, өөредилгениң болгаш өөреникчилерниң кижизидилге ажылының шынарын улам ыңай бедидеринге башкы кижи үүнү кылыр ужурлугул дээрзин башкы бүрүзү ылап тодаргай билген турарын чеьдип алыры чөвүлел хуралдарның кол сорулгазы болур. Башкыларның август чөвүлел хуралдары школаларның болгаш башкыларның чогаадыкчы угаан-бодалдарының болгаш мурнакчы педагогтуг дуржулгазының ёзулуг индири болур ужурлуг.

Бо чылын чөвүлел хуралдарның пленарлыг хуралдарынга мындыг ийи илеткелдерни дыңнап, чугаалажыр: бирээде, «1950—51 өөредилге үлегер-дуржулгазы. Илеткелди школаларының ажылының түңнелдери болгаш 1951—52 өөредилге чылында эзлчеглиг сорулгалар». Илеткелди райОНО (горОНО) эргелекчизи кылыр. Ийиде, өөреникчилерни медерелдиг сагылга-чурумга кижизидериниң талазы-биле болгаш өөредилге-кижизидилгелиг сорулгаларны шиитпирлээринге ада-иелерни хандыдар талазы-биле школаларның үлегер-дуржулгазы. Илеткелди школаларның директорларының бирээзи кылыр.

Бир дугаар илеткелди чугаалажырда «Областың школаларында 1950—51 өөредилге чылының түңнелдериниң болгаш улус өөредилгезиниң органнарының ажылын экижидер талазы-биле хемчеглер дугайында» ВКП(б) обкомунуң бюрозунуң бо чылдың июль 11-деги доктаалын барымдалаар болза чогуур. Ол доктаал эң чугула удуртур документ болуп турар. ВКП(б) ТК-ның болгаш совет чазактың талазындан хүнбүрү көргүзүп турар сагыш-салыышкынының болгаш дузаламчының ачызы-биле эрткен өөредилге чылында областың чамдык районнары улус өөредилгезиниң херээн экижидерин чеьдип алган. Районнарның хөй кезинге бүгү-ниити өөредилгениң дугайында хоойлуну боттандырган. Школаларга өөреникчилериниң саны 3400 кижиге көвүдээн. Хөй-хөй школаларга өөредилге-кижизидилгелиг болгаш өөреникчилер-биле школадан дашкаар ажыл экижээн. Чүс ажыг мурнакчы башкылар өскелер-биле бир дөмей хандырылга байдалдыг тургаш-ла долу чедишкинни берген. Мурнундаазынга бодаарга өөредилгениң элээн эки чедишкинин Эрзин (өөредилге шынары 91 хуу), Чөөн-Хемчик (88,5 хуу), Кызыл (89,5 хуу), Тес-Хем (90 хуу) районнарының школалары чеьдип алганнар. Өөк, Көк-Булуң, Даниловка, Шуурмак, Ээрбек болгаш өскедаа школаларның ажылы бедик түңнелдиг деп демдеглетинген. Ындыг болза-даа, ВКП(б) обкомунуң бюрозунуң демдеглеп турары ышкаш, улус өөредилгезиниң херээн багай удуртканының түңнелинде областың школаларының ажылында өөредилге-кижизидилгелиг ажылды элээн экижидериниң болгаш өөреникчилериниң билиин бедидериниң талазы-биле үндезин эргилде болбаан. Чөвүлел хуралдарга облОНО-нуң, райОНО-нуң, школалар удуртукчуларының болгаш түс-түс башкыларның ажылын чидиг шүүмчүлелге таварыштырар ужурлуг. Школаларның ажылында эң-улуг четпестер болза, бүгү-ниити өөредилгенин хоойлузун бүрүн күүсетпээни, өөреникчилериниң санын четче тургуспааны (чанатаар чорук хөй) болгаш өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың куду шынарлыг болганы болур. Колдуунда уругларны өөредилгеже четче хаара тутпаан чорук Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Тожу, Өвүр, Чаа-Хөл районнарынга хамааржыр. Бай-Тайга, Мөңгүн-Тайга, Өвүр районнарының болгаш Кызыл хоорайның школаларының өөредилгезиниң шынары кончуг куду болган. Бир класска катап олурар чорукту чидирер дээш, кончуг эки өөреникчилерни көвүдедир дээш демиселге башкыларны бүрүн мобилизаставайн турган.

Экзаменнерге өөреникчилериниң алган багай демдектериниң эң хөй кезии орус дылга болгаш төрээн дылга хамааржыр турар. Ол болза, дыл эртеминиң талазы-биле эш Сталинның генийлиг чогаалдарын ёзугаар башкылаашкынны эде тургузар дугайын багай чорутканын херечилеп турар-дыр.

Мооң ужурунда чөвүлел хуралдарга дыл эртеминиң талазы-биле И. В. Сталинның чогаалдарын ёзугаар орус болгаш төрээн дылдарны башкылаарын эде тургузар айтырыгже, база ол ышкаш мичуринчи, павловчу өөредилгеге үндезилээш биология эртемин башкылаарын экижиер айтырыгже онза кичээнгейни салган турар ужурлуг. Тыва школаларга орус дылды башкылаарын үндезини-биле экижидеринге онза кичээнгейни салырын ВКП(б) обкомунуң бюрозу негеп турар. ВКП(б) ТК-ның айтып турары, национал школаларга орус дылды өөренириниң канчаар-даа аажок ужур-дузазын база катап айтыры эргежок чугула. 1938 чылдың март 13-те ССРЭ-ниң Улус Комиссарларының Чөвүлелиниң болгаш ВКП(б) ТК-ның төөгүлүг доктаалында айытканы болза: «Бирээде, ССРЭ ышкаш хөй национаддыг күрүнеиң байдалдарынга орус дылды билир чорук ССРЭ-ниң улустарының улам ыңайгы ажыл-агый болгаш культурлуг өзүлдезин деткип турар оларның аразында харылзажырының чепсээ болур ужурлуг.

Ийиде, орус дылды шингээдип алыры эртем болгаш техниктиг биилиглериниң талазы-биле национал каадырларны моон соңгаар болбаазырадырын деткиир.

Үште, орус дылды билир чорук ССРЭ-ниң бүгү хамаатылары ажылчын-тараачынның Кызыл Армиязының болгаш Шериг-Далай Флодунуң хүрээлеңинге шериг албанын чедишкиннинг эртиреринге эргежок чугула байдалдарны хандырар».

Дыл эртеминиң талазы-биле эш Сталинның генийлиг чогаалдары болза, совет школага дыл өөренирин экижидериниң херээнге кызыгаар чок перспективаларны болгаш эргаларны ажыдып турар.

Илеткелге болгаш санал-шүүмчүлелдерге ук районнуң школаларының эң эки башкыларының болгаш класс удуртукчуларының дуржулгазын көргүзүп, оларның ажылының системазын коптарып,илередири кончуг чугула. Улуг-Хемде Макарова, Шаңгыр-оол, Кызыл хоорайда Лаврентьева, Федорова, Белек-Баир, Барыын-Хемчикте Терских болгаш ооңдаа өскелер ышкаш мурнакчы эки башкылар район бүрүзүнде бар. Чамдык школаларга экзаменнерниң кончуг багай түңнелдиг болганының фактыларынче кичээнгейни салыры, база шак ындыг чоруктарны болдурбазынче бүгү башкыларның кичээнгейн угландырары эргежок чугула. Чижээлээрге, Чкалов (өөредилге шынары 68 хуу), Шагаан-Арыг суму (76 хуу), Бай-Хаак чеди чыл (65 хуу), Улуг-Хем (58 хуу), Көк-Хаак (72 хуу) болгаш өске-даа чамдык школаларның ажылын шыңгыызыбиле буруу шавар херек.

Өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың чедишкиннери хамыктың мурнунда башкыдан, ооң белеткелинден хамааржыр болган ужурунда идейполитиктиг деңнелди болгаш педагоктуг мергежилди бедидер талазыбиле шыңгыы ажылдаарынче башкыларның кичээнгейн угландырар херек.

Элээн хөй школаларның ажылында улуг четпестер болза, башкылаашкында формализм болгаш идейтеориялыг деңнелдиң куду шынарлыг болуп турары, өөредилгеге көскү болгаш тодаргай үүлдерни ажыглаарындан чамдык башкыларның хоорулчак турганы болган. Чамдыкта өөредилге-кижизидилгелиг ажылды областа социалистиг чаартылгаларның сорулгаларындан хоорук чорудуп турган.

ВКП(б) обкомунуң бюрозу областың улус өөредилгезиниң органнарының башкыларының мурнунга мындыг сорулга тургускан: чаа өөредилге чылында бүгү өөреникчилериң бедик өөредилге чедишкинин хандырар, бир класска катап олурар болгаш школачыларның чанатаар чоруун узуткаар. Өөреникчилериң ортузунга шажынчы эрги үзел-суртаалдарның, буржуаз-националистиг идеологияның шургуушкунун болдурбас төлээде, өөреникчилериң медерелдиг сагылга чурумун, башкылаашкынның бедик идей-политиктиг деңнелин болгаш бүгү эртемнер талазы-биле шупту өөреникчилериң бедик чедишкинин быжыглаарын болдуруп турар школаларның кол сорулгаларын шиитпирлээринче школаның бүгү ажылдакчыларының күүженишкиннерин угландырган турар ужурлуг.

Ол партийжи сорулгаларны шиитпирлээринге школачыларның медерелдиг сагылга-чуруму болгаш ада-иелер-биле школаларның харылзаазын быжыдар дээш демисел улуг ужур-дузалыг.

Сагылга-чурум дээрге, кижизидилгениң чепсээ болур эвес, харын ооң түңнели, сорулгазы болур деп совет педагогика өөредип турар. Медерелдиг сагылга-чурумнуң болгаш «өөреникчилериң сагып чоруур дүрүмүн» чугаа чок күүседириниң ёзузунга өөреникчилери кижизидип турар школаларга өөредилге үргүлчү бедик шынарлыг турар. Большевик партия, совет чазак Тываның школаларынга кончуг улуг дузаламчыны көргүзүп турар. Араттарның, колхозчуларның 7500 уругларын бүрүн күрүне хандырылгазынга ап турар. Бистиң областа улус өөредилгезинге чарыгдалдар бүгү бюджеттиң чартыындан дыка ажып турар.

Мынчангаш, чамдык школаларның педагогика пропагандазын боттандырбайн турары, бодунуң уруглларын кижизидериниң талазы-биле ада-иелериң хүлээлгелерин, сорулгаларын оларга тайылбырлап бербейн турары кижи шыдажыр аргажок фактылар болур. Ада-илер-биле ажылды ынчаар чедир үнелевес чорук школаларның боттарының ада-иелеринге эвин-эртир часкыг болур чоруун болдуруп, оларның өөредилгезинге багай саъалдарны чедирип турар.

Ийи дугаар илеткелге кирген турар бо айтырыгларны шүүмчүлелдин-биле чугаалажыр чорук ада-иелер-биле ажылда бар турар четпестерни чок кылырынга школаларга болгаш башкыларга дуза болуру билдингир.

Областың школаларының өөреникчилериниң иштинде 10020 пионерлер болгаш 2332 комсомолчулар бар. Мурнакчы башкылар болгаш школалар кончуг эки өөредилге дээш демиселге школада пионер болгаш комсомол организацияларының улуг авангарды родин эки билип турарлар.

ВЛКСМ-ниң XI съездизиниң школа дугайында шиитпирлерин күүседири илеткелдерге-даа, оларны чугаалажып турганының үезинде-даа төп айтырыг болур ужурлуг.

1951—1952 өөредилге чылын организастыг эгелээр, бүгү школачыларның өөредилге кижизидилгелиг ажылының бедик шынарлыг болурун чеьдип алыр, колхоз тургузуушкунун быжыдарын болгаш көөшкүн араттарны сууржулгаже шилчидериниң херээн бүгү хегмчег-биле деткивишаан, чурттакчы чоннуң ортузунга улуг чырыдылга ажылын чорудар дугайында областың башкыларының, улус өөредилгезиниң органнарының мурнунда улуг сорулгалар туруп турар-дыр.

Школа дугайында айтырыг болза, бистиң моон соңгааргы бурунгаар шимчээшкинивистиң айтырыы болур. Башкыларның август чөвүлел хуралдарының сорулгазы улуг болгаш харыысалгалыг. Оларны бедик организастыг болгаш идейлиг деңнелге эртирери — бистиң областың партия, совет организацияларының хүлээлгези болур.

Н. СЕРДОБОВ.

Тайбың болгаш улустарның аас-кежии дээш демиселдиң калбак фронтузу

(„Быжыг тайбын дээш, улус демократиязы дээш!“ деп солуннуң арыннарындан).

Август 3-те Бухарестиге «Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш!» деп солуннуң ээлчеглиг 31 (143) дугаары үнген. Ол дугаарга парлатынган материалдар тайбын дээш, ол эң эки келир үе дээш улустуң демиселиниң калбак фронтузуя көргүзүп турарлар. Ол фронт болза, бүгү чурттарда канналып быжыгып турар ажылчы чоннарның бүгүле чаа-чаа отрядтарын бодунга хаара тыртып ап турар.

Ол солуннуң «Тайбың дээш демиселге аныяктарның чангыс эви» деп мурнуку үүлүнде аныяктарның болгаш студентилерниң үш дугаар Бүгү-делегей фестивалиниң киржикчилеринге чалбыыштыг байырны чедирген. Бүгү делегей байдалының дүшкүүрлүг үезинде, кажан америк империалистер чаа дайынның белеткелинче ажыы-биле кирип турар үеде эртип турар аныяктарның слёдунуң ужур-дузазын мурнуку үүл демдеглеп турар.

Бүгү чурттарда аныяктар, дайын кыпсыкчыларының чөнгээзинге удурланыштыр тайбың дээш демиселди күштелдирип, боттарының чаңгыс эвин калбартып, быжыглап турар. Демократтыг аныяктарның Бүгү-делегей федерациязы амгы үеде бодунуң хүрээлениндe 78 чурттарның 72 миллион аныяк оолдар, кыстарын катыштырып турар. 71 чурттарның 5 миллион студентилери студентилерниң Бүгү-делегей эвилелинде катыжып кирген. Аныяктарга удур террорнуң күштелип турган хүннеринде Индияның эң улуг аныяктар организацияларындан — аныяктарның Бүгү-Индий эвилелинден, а ол ышкаш депшилгелиг студентилерниң Бүгү-Индий эвилелиниң болгаш Делиниң демократтыг аныяктарының лигазының 250 мун аныяк оолдар, кыстары демократтыг аныяктарның Бүгү-делегей федерациязының кежигүнүнге хүлээп алырын дилеп билдириишкиннер чорутканы алдарлыг болган. Чоокта чаа Перунуң болгаш Экваторнуң аныяктар организациялары, Чаа Зеландияның студентилериниң лейбористиг федерациязы, Камеруннуң аныяктарының «Тайбың дээш» деп комитеди, Сирияның демократтыг аныяктарының болгаш Австрияның социалистиг аныяктарының федерациялары база өске-даа аныяктар организациялары шак ындыг билдириишкиннерни федерацияга киирген.

Тайбың дээш демиселге аныяктарның национал эвилелдери, оларның коммунистиг, социалистиг, католиктиг, тараачын культурлуг болгаш өске-даа организацияларының чангыс-эви өзүп, быжыгып турар. Италияда аныяктар альянсы, демократтыг аныяктарның француз комитеди, испан аныяктарның, амгы үеде тургузуп турар национал альянсы болгаш өске-даа чурттарда катыжыышкыннарның янзы-бүрү хевирлери тайбың дээш демиселдиң чедиишкиннеринге аныяктарның амыдырал чурттарга талазы-биле негелделерин боттандырып алырынга улуг ужур-дузалыг.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң тайбың дээш, Тайбыңның Пактызы дээш демиселди күштелдиреринче бүгү-ле бөлүктерни, шимчээшкиннерни кыйгырган резолюциязы депшилгелиг демократтыг аныяктарның хүрээлениндe, база оон организацияларында, боттарының бүгү хайнығын турар күжүн амгы үениң эң чугула айтырыы — тайбыңны камгалаарының болгаш быжыглаарының айтырыын шиитпирлээринге бээринге белен эң-не чалбыыштыг болуп турар талалакчыларлыг болу берген.

Италияның коммунистиг партиязының удуртулгазының кежигүнү **Руджеро Гриеко** «Италияда чер дээш демисел» деп улуг үүлүнде чуртта чер айтырының дугайын чырыдып бижип турар. Италияда 2.500 мун тараачын өг-бүлелер шуут чер чок, а чер эдилеп турар 1.668 тараачыннарның иштинден эвээш черлиг бир тараачын өрегеге ортумаа-биле 0,6 га чер онаажып турар. Чер чок болгаш биче черлиг тараачыннар бүгү тараачын чуртакчыларның 82 хуузу болуп турар. Оон-биле чергелештир Италияда чер өнчүзүнүң концентрациязы (эвээш санныг чер ээлериниң холунда чер мөөннээшкини) болза, Европада база бир көскүлеп черде туруп турар. Ол концентрация мурнуу чүкте (Сицилияда, Апулияда, Калабрияда, Лациода), Тосканада болгаш Венецияда онза күштелген.

Чер айтырыының талазы-биле бүдүрүкчүлерниң кол массаларының 5дүрүлге чепсектиг болур чоруун узуткап турар, шак мындыг байдал болза, тараачыннарның чер дээш шимчээшкининиң кол чылдагааны болур. Оон өске бир чылдагааны болза, көдээ ажыл-агый кеРээлериниң тараачыннарны хоозуралдыг байдалга чедирип турары болур. Чер ажылыга хереглелдиг улгаткан чоруун чер ээлери болза, тараачыннарның амыдыралының байдалын чавыс деңнелге тургузарынга, ажылчы чонну араатанзыг ёзу-биле дарлаарының чурумун деткиринге ажыглап турарлар. Тускай саннарны ёзугаар алырга безин чуртка бир чыл дургузунда бүдүрген көдээ ажыл-агыйның бүгү продукциязының үнезиниң хөй хуузун чер ээлери кандыг бир кажар арга-биле хөөлеп ап турарлар.

Чер реформазының талазы-биле коммунистиг партияның принципиниге болгаш Италияның конституциязында көрдүнген принциптерге үндезилээш, чер дээш демиселдиң курлавырлары чуртта ниити политиктиг байдал-биле сырый харылзаалыг болуп турар дээрзин автор демдеглээн. «Атлантика партиялары» боттарының бүгү-ле политиктиг ажыл-чорудулгазын коммунизмге удур шугумче, чурттуң иштинге реакцияны күштелдириниң болгаш Италияны Катышкан Штаттарның бүрүн хамаарылгазынга киирерингe чедирер шугумче угландырган. Ол шугум болза, социал реформаларны чорударындан, национал экономикага оон тайбың хөгжүлдезинче угланган чаартылгаларны чорударындан ойталааны-биле тодаргайлатынган.

Күш-ажылдың, демократияның болгаш тайбынның күштериниң быжыг фронтузун организастаар соРулга итали улустуң мурнунда салдынып турар. Чүгле шак ындыг фронтуну тургузар чорук Италияда реаксылыг күштерниң хөй санныг тараачын массаларның амыдыралдыг сонуургалынче халдаашкынын ара соксадып, чёр реформазын боттандырарын хандырып шыдаар арганы бээр.

Ол дугаарда Болгарияның коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Политбюрозунуң кежигүнүнүң кандидады **Димитр Ганевтиң** «Болгарияның ажылчын шимчээшкининиң төөгүзүнден» деп үүлү парлатынган. Солун болза, ол үүл-биле 1891 чылдың июль 20-де (эрги санбиле) Бузлуджа даанга болуп эрткен революсчу социал-демократтарның бөлүгүмнериниң съездиниң организакчызы болгаш удуртукчузу болза, Болгарияга болгаш Балканга марксизмни неПтередириниң эгезин салган болгаш Болгарияга ажылчын болгаш социалистиг шимчээшкиннериң идея талазы-биле удуртукчузу болгаш организакчызы чораан Димитр Благоев болур-дур.

Ол дугаарга **Армас Эйкийнин** чоокта чаа болуп эрткен Финляндияның сейминиң сонгулдаларының түннелин бижээн «Финляндияда тайбыңның лагериниң чедиишкинери» деп үүлү парлатынган. Автор болза, чуртта байдалды тодаргайы-биле анализтеп, Финляндияның улустарының демократтыг чөвүлелиниң тиилелгелери маргыш чок деп демдеглээн. Ынчалза-даа ол болза, дайынны соксадыр дээш демиселге тайбынның күжүнүң эге туружунуң чүгле экижиишкини болган, чүге дээрге, реакцияның фин лагери ам-даа күштүг, олар сонгулдалар үезинде аштырыышкынга таварышкаш, дайынга белеткелин күштелдирери-биле оралдажып турарлар. Тайбыңның күжү улам быжыгып турар болгаш моон соңгааргы демиселге чаа, шиитпирлиг тиилелгени хандырар чедиишкиннерни ол чеьдип алган.

Ол солунга Бангкоктан **К. Ч.-ниң** «Таиландыны АКШ бодунуң колониязы болгаш шериг баазазы кылдыр хуулдуруп турар» деп аттыг чагаазы парлатынган.

Таиланд—«хамаарышпас» күрүне, а херек кырында америк-англи империалистерниң чартык колониязы.

Дайын мурнунда Таиландыга экономнуг болгаш политиктиг турушту Англия быжыы-биле тудуп турган. Англияның болгаш оон колонияларынга экспорттуң 80 хуузу, импорттуң 67 хуузу онаажып турган. 1945 чылда Англия Таиландыга ультиматумну (негелдени) чарлаан. Бир эвес ол ультиматумну хүлээп алыр болза, чурт Англияның колониязы кылдыр хуулар ужурлуг турган. Таиландыга бодунуң экономнуг болгаш политиктиг туружун быжыглаар сорулга-биле АКШ, Англияның ультиматумунга удур хөделип үнген. Ынчан ультиматумну керээ-биле солуур апарган. Таиландының экспортунуң кол үүлдери рис, олово, каучук, копра болгаш өске-даа үүлдер англи чагырыкчылар эвес, а Вашингтонда тускай тургустунган англи-америк комитет контрольдап турар апарган.

Сонгграмның чазаа националдың эрге-ажыын хоралап, чурттуң америк капиталдан хамаарылгазын күштелдирип турар. Ол чазак чес казып тыварының «Анаконда Коппер Майнинг Компани» деп компанияга минеральдыг байлактарны шинчилеп тывар талазы-биле кызыгаар чок эргени тызыскан. Өске америк компания—«Дженерал электрик» — гидроэлектроресурларны шинчилелин чорудуп турар болгаш электростанциялар тудуунга 30—50 миллион долларны алыры-биле белеткеп турар. Оон ангыда Американың өске-өске 70 фирмаларының төлээлекчилери боттарының үптекчи ажыл-чорудулгазын Таиландыга калбартып турар. Чуртта бар турар бүгү даштыкы банкыларның ниити капиталындан хөй түннүг 500 миллион доллар капиталдыг америк банкыны Бангкокта тургузуп турар.

Таиланд болза, ол ышкаш политика талазы-биле база АКШ-тан хамаарылгалыг апарган. Американчылар иштики феодалдар-биле кады хөделип, олардың иштинден боттарынга агентураларны шилип ап, чазактың эрге хүлээлгелериниге боттарынга төлээлекчилерин киирип ап турарлар. Каш-хаш чылдарның дургузунда даштыкы херектер министерствозунуң херектерин американчылар чөпшээрел чокка Таиландыже киреринге таарымчалыг болурун оралдажып, «коммунизм-биле демисежир» айыл чок чоруктуң (Таиландының камгалалы) төп комитеди деп адаар тускай органны тургускан. Ол комитет район бүрүзүнде килдистерлиг болгаш чурттакчы чоннуң күрүне эрге-чагырганынга шынчызын америк ёзу-биле хынаар чорукту боттандырып турар.

АКШ-тың чазаа Таиландының шериин кандыг-даа үеде Азияның улустарының хосталгалыг шимчээшкинин базарынга ажыглап болур күш кылдыр көрүп турар. Согграм болза, Кореяже шериглерни чоруткан болгаш кожа турар мындыг чурттарда: Малайда, Бирмада, Вьетнамда, Индонезияда национал-хосталгалыг шимчээшкиннер-биле демиселди чорударыңга АКШ, Англия, Францияга дузалап турар.

Таиландыда америк элчин Эдвин Стантоннуң дужаалын ёзугаар чуртту милитаризастап турар. Таиландының шериниң саны өзүп, танка дивизиялары тургустунуп турар болгаш агаар күжү ийи дапкыр улгадып турар. Ол ышкаш полицияның болгаш далай шериниң күжү улуу-биле өзер. Шеригте албан эртиреринiң хуузазы узаан. Шериг чепсеглели АКШ-тан хөй-хөйү-биле кээп турар.

Таиландының чагырыкчылары даштыкы империалистерниң деткимчезин ажыглап, бүгү-ле демократтыг партияларны болгаш организацияларны хоругдаан, бүгү депшилгелиг солуннарны хаап каан, олар депшилгелиг ажылдакчыларны истеп-сүрүп турар болгаш массалыг өлүрүкчү чоруктуң оруунче шилчээннер.

Таиландының улустары тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң беш улуг күрүнелериниң аразында Тайбынның Пактызын чарар дугайында кыйгырыының ханы өөрүшкүлелбиле ужурашкан. Стокголым Кыйгырыының адаанга баштайгы неделяда ат салыышкынының чыылдазы дөрт катап көзүдээн. Кыйгырыгга ат салганнарның аразында хей-шиитиниң болгаш политиканың билдингир ажылдакчылары: чогаалчылар, артистер, юристер, а ол ышкаш шажынның албан дужаалдыглары бар.

Кореяда америк интервенциясының бир чыл болган оюн таварыштыр тайбың камгалалының Национал комитеди кыйгырыг үндүрген, анга Кореядан, Малайядан, Вьетнамдан Таиланд шериги үндүрерин негээри болгаш кыдат улуска удур дүрүм чок «шиитпирни» соксадырын негээри—чоннуң хүлээлгези болур деп демдеглээн. Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга ат салырынче бүгү улусту комитет кыйгырган.

«Бистиң улузувус америк империалистерниң чуртту бодунуң колониязы кылдыр, хосталгалыг шимчээшкинни базар кылдыр ажыглаарын черле боллурбас»—деп автор бижип турар.

Ол солун «Улустарныч тайбын дээш шимчээшкини өзүп, быжыгып турар» деп эгениң адаанга Франциядан, Италиядан, Болгариядан, Индонезиядан, Бирмадан, Аргентинадан болгаш Латин Американың чурттарындан, Австралиядан, Вьетнамдан келген информацияларны парлаан.

Б. Вода-Пекстиң «Клемент Готвальдиниң чогаалдарының ийги тому» деп рецензиязын, ол ышкаш **Ян Маректиң** америк дайын кыпсыкчыларын сойгалап илередип турар «Тайбың мурнунга коргуушкун» дээр политиктиг үүлдерин болгаш өске-даа материалдар солунда парлатынган.

Кореяда америк болгаш лисынманчы шериглериниң араатанзыг үүлгедиишкиннерни тодаргайлаар талазы-биле херээженнерниң Бүгү-делегей комиссиязының илеткелин болгаш демократтыг херээженнерниң Бүгү-делегей федерациязының күүсекчи комитединиң МДФЖ-ниң) 5-ки сессиязының материалдарын солунга капсырылга кылдыр парлаан. Ол документилерде Кореяны хүлыйбаның зоназы кылдыр хуулдуруп турар болгаш корей улусту кыргыпхыдып турар америк интервентилерниң болгаш оларның британ болгаш өске-даа эвилелчилериниң араатанзыг аажылалдарының хөй санныг фактыларын көргүскен. МДФЖ-ниң күүсекчи комитеди корей улуска болгаш ылангыя чаш уругларга дузалаар кампанияга киржиринче калбак массаны кыйгырган. Кореяда америк интервентилерге, оларның араатанзыг үүлгедиглеринге удур корей уругларның болгаш бүгү корей улустуң амы-тынын камгалаар дээш демиселге бүгү делегейниң хөй-ниитизинин сагыш-сеткилин, бүгү чурттарның херээженнериниң эң-не калбак кезиин мобилизастаарының херээнге МДФЖ-ниң национал организацияларының бүгү күжүн салган турарынга күүсекчи комитет идегелин илереткен. МДФЖ-ниң күүскому корей хоорайларны болгаш суурларны бомбалаарын доп-дораан соксадырын; даштыкы шериглерни Кореядан үндүрерин, база бодунуң сллымчаанын корейлер боттары шиитпирлээр болгаш бодунуң иштики херээн олар боттары башкарып таарыштырар эргелерни бээрин Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң шиитпиринде айытканын ёзугаар корей айтырыын тайбың аргабиле дүрген шиитпирлээрин КНОдан негээн.

ТАЙБЫҢНЫҢ ПАКТЫЗЫ ДЭЭШ!

РИМ. Флоренцияга бүгү Флоренция можунуң тайбың камгалалының комитеттериниң удуртукчуларының конференциязы болган. Конференцияга америк генерал Шлеттерге баштаткан Европаның мурнуу зонаында Сонгу-Атлантика эвилелиниң шериг-агаар күштериниң командылалының штабын ол хоорайда организастааны-биле холбаштыр тургустунган байдалды чугаалажып көргеН.

Флоренцияның болгаш беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында кыйгырыгга ат салган можуларның чурттакчыларының мурнундан конференцияның киржикчилери болза, хүлээп алдынган резолюцияга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң даргазының чоруткан бижии-биле сагыш-сеткил катыжыышкынын илередип турарлар. Тайбыңны быжыглаарының дугайында бүгү саналдарны чөпшээреевейн турар болгаш дайынны белеткеп турар америк империалистерниң политиказын олар буруу шаап турарлар. Империалистерниң планының дугайын Флоренция хоорайны шериг туружу кылдыр хуулдурары-биле Атлантиканың агаар командылалын ук хоорайга тургузар дээни безин хеРечилеп турар.

Оон ынай конференцияның киржикчилери болза, дайын кыпсыкчыларындан Флоренцияның уран-чечен болгаш культурлуг үнелиг үүлдерин камгалап, америк дайын кыпсыкчыларының боттарының шериг баазалары кылыр дээш шилип алганы — Неаполь, Ливорна, Верона, Аугуса, Пескара, Ангона болгаш өске-даа хоорайларның тайбың камгалалының национал конференциязын чыылдырарының инициатору болур кылдыр тайбың камгалалының Флоренцияда можу комитединге дагзырын кыйгырарынче делегейниң бүгү чурттарының интеллигенциязынга болгаш культураларының ажылдакчыларынга угуулга кылдыр шиитпир хүлээп алган.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязынын Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалы августуң 17-де мынчап медээлээн:

Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачыларының кезектериниң сырый дем-катыжыышкыны-биле фронтунуң ангы-ангы участоктарынга дайзынның атакаларын чедиишкиннии-биле ойтур шаап турар болгаш оон дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг когаралдарны таварыштырып турарлар.

Августуң 17-де Улустуң армиязының зениттиг артиллериязы болгаш самолёттар аннаар адыгжыанчылары дайзынның 4 самолёттарын андара адып дүжүргүлээн.

(СЭТА).

„Күрүне тугу“ орден-биле Пак Ден Айны шаңнааны

ПХЕНЬЯН. Пхеньян радиозунуң дамчыдып турары болза, улустар аразынга тайбың дээш демиселге болгаш бүгү-делегейниң демократтыг херээженнериниң шимчээшкининге онза алдар-хавыяалыг болганы дээш Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң Дээди Хуралының Президиумуну Кореяның демократтыг херээженнер эвилелиниң президиумунуң даргазы болгаш Кореяның күш-ажылчы партиязының ТК-зының секретари Пак Ден Айны „Күрүне тугу“ орденниң бирги чергези-биле шаңнаан.

(СЭТА).

Төрээн чуртунуң алдары болгаш хосталгазы дээш демиселге Ли Хак Мун Кореяның улус-демократтыг республиказының ийи дапкыр маадыры

ПХЕНЬЯН. Төрээн чуртунуң хосталгазы, алдары болгаш хамаарышпас чоруу дээш демиселге көргүскен маадырлыг чоруу дээш, шериг талазы-биле шылгарангай алдарлыг маадырлыг чоруктарны база катап кылганы дээш Кореяның Улустуң армиязының офицери Ли Хак Мунга Кореяның улус-демократтыг республиказының ийи дапкыр маадыры деп атты тыпсыр дугайында Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң Дээди Хуралының Президиумунуң чарлыын корей солуннар парлааннар. Ол болза, Төрээн чуртунуң алдары дээш Кореяның улус-демократтыг республиказының ийи дапкыр маадыры деп бедик атты бодунуң шылгарангай маадырлыг чоруктары-биле алган Кореяның Улустуң армиязының үшкү дайынчызы болур-дур.

28 харлыг офицер Ли Хак Мунну ады Кореяның Улустуң армиязының болгаш кыдат улустуң эки-турачыларының ортузунда канчаар-даа аажок билдингир болу берген.

Оон ынай Ли Хак Мунга Кореяның улус-демократтыг республиказының ийи дапкыр маадыры деп ат тыпсырының дугайында чарлык-биле кады солуннар болза, америк интервентилерге удур хосталгалыг дайынга шериг талазы-биле эрес-маадырлыг чоруктар кылган Кореяның Улустуң армиязының 20 солдаттарынга, офицерлеринге Кореяның улус-демократтыг республиказының маадырлары деп аттар тыпсырының дугайында чарлыкты база парлааннар.

(СЭТА).

Кореяның улус-демократтыг республиказының Даштыкы Херектер Министриниң удурланыышкыны

ПЕКИН. Синьхуа агентилелинин Пхеньянда корреспондентизиниң дамчыдып турары болза:

Кореяның улус-демократтыг республиказының Даштыкы Херектер Министри Пак Хен Ен америк ужар-чүүлдүң химиктиг бомбалар ажыглап турарынга шиитпирлиг-биле удурланып, август 11-де Катышкан Нациялар Организациязынга медеглел кылган.

Медеглелде мынча деп чугаалап турар:

„Август 2-де 16 шак 30 минутада америк самолёттар Йованьче 300 килограмм химиктиг ийи бомба октааннар. Оон түннелинде ол хоорайның үш шериг албанныглары болгаш 40 чурттакчылары хоранган, оларның 9-зу аар хоранган. Ол когараанларда бачымнап девидээшкиннер, карак чажы төктүр, чөдүрер болгаш кустурар демдектер бар болган.

Август 7-де 6 шак 30 минутада америк самолёттар Кореяның Улустуң армиязының ээлеп турганы Плато Судо деп бедикчигештиң болгаш Дунам дагның районунче химиктиг бомбалар октааннар. Аңаа 22 хоранганнарның 8-зи ол-ла дораан чок апарган.

Фронтувуң өске-даа кезектеринге Кореяның Улустуң армиязынга болгаш кыдат улустуң эки-турачыларынга удур америк ужар-чүүл химиктиг бомбалар ажыглааннар“.

Дыңнадыгда айтып турары болза, тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарның үезинде америк эжелекчилериниң өжегээр ол үүлгеткен чаа кем-буруулуг херектери Кореяга тайбыңны катап доктаадыр дугайында айтырыг талазы-биле оларның туружун улам-на тодарадыр сойгалап илередип турар.

„Кореяда боттарының агрессчи кем-буруулуг херектерин чажырып дуглаар дээш америк эжелекчилер болза, Катышкан Нациялар Организациязының адын ажыглап турары хөйге билдингир болгай. Американнарның негелдезин ёзугаар Кореяже шериглерин чоруткан 18 чурттар дээрге, ол кем-буруулуг херектериниң база-ла киржикчилери болур апаарлар“ деп медеглелде чугаалап турар.

Кореянын улус-демократтыг республиказының чазаа болза, интервентилериниң хөй удаа үүлгеткен кем-буруулуг херектерин, ылаңгыя хоран газтар хереглеп турарын бо удурланыышкын-биле шынгыы буруу шаап турар. Оон-биле кады Кореяның улус-демократтыг республиказының чазаа болза, Катышкан Нациялар Организациязы болгаш Кореяда интервенцияда киржип турар КНОнуң кежигүннери—күрүнелер кижи төрелгетеннің арын-нүүрүнге болгаш айыл чок чоруунга удур үүлгедип турар ол кем-буруулуг херектерин соксадырын, база олар боттарының шериглерин Кореядан үндүрген турарын болгаш дайынның америк кем-буруулугларын судка бээрин негеп турар“.

(СЭТА).

Америк агрессорларның чанкайшичилер-биле сүлчээзи

НЬЮ-ЙОРК. Юнайтед пресс агентилелиниң Вашингтон корреспондентизиниң медээлээни-биле алырга, Америк чазак чанкайшичи бөлүкке дузаламчы көргүзери-биле 307 миллион долларны, оон иштинде боо-чепсеглээшкинге 277 миллион долларны берип, акшаландырары-биле конгресске санал киирген.

АКШ-тың күрүне секретариниң чөөн-чүк херээниң талазы-биле дузалакчызы Раск чанкайшичи бөлүкке дузаламчыны даштыкы херектер талазы-биле болгаш боочепсектиг күштер талазы-биле сенат комиссиязының хааглыг хуралынга чугаалажыр программаны киирген деп корреспондент айтып турар.

Кэсонда чугаалажыышкыннар чүнү-даа чеьдип албас деп айтышаан, Чан Кай-шиге дузаламчы көргүзер дугайында чазактың саналын Раск деткип турар дугайында медээлер бар.

Чан Кай-шиниң шериг күжү чүзүндел дээрге, оон шериин Кореяга болгаш өске-даа черлерге ажыглап болур дугайында белеткел болуп турар деп корреспондент демдеглеп турар.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура, литература болгаш уран-чүүл килдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьниң, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

Б01506 Облүүсөкомнуң типографиязы